МИНИСТЕРСТВО ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА

БИРО ЗА РАЗВОЈ НА ОБРАЗОВАНИЕТО

Прилагодена наставна програма за прво до петто одделение

за образование на децата кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование

Скопје, 2020

ВОВЕД

Според Законот за основно образование, децата кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование, имаат право на основно образование под еднакви услови, како и останатите деца.

Проверката на знаењата на децата кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование, ја врши училиштето пред нивното вклучување во воспитно-образовниотпроцес, со инструменти утврдени од Бирото за развој на образованието. По извршената проверка на нивното знаење, се издава потврда со која детето се запишува во соодветното одделение на основно образование.

По запишувањето на детето кое не било вклучено во наставата, а е со надмината возрасна граница, наставникот, според покажаните резултати при проверката на знаењата, изготвува индивидуализирана програма за работа со ученикот за секој наставен предмет одделно. За секој наставен предмет е изработена прилагодена наставна програма по развојни периоди и одделенија во кои се дадени резултатите од учењето, структурирани по тематски области, а имајќи ја предвид спиралноста на наставните програми. Прегледот и бројот на темите е во рамките на она што задолжително се очекува учениците да го знаат по конкретниот предмет во секое одделение. Избраните теми/програмски подрачја се особено важни за да се обезбеди континуитет во учењето и непречено продолжување и надоградување на знаењата по сите наставни предмети: *македонски јазик, математика, природни науки, општество, ликовно образование, музичко образование, физичко и здравствено образование, техничко образование, работа со комјутер и основи на програмирање, англиски јазик и творештво (изборен предмет).*

Прилагодената наставна програма за децата кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование се реализира континуирано во текот на годината, со динамика која е прилагодена на потребите на ученикот и степенот на напредување.

Назив на прилагодената наставна програма	**Прилагодената наставна програма** за образование на децата кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование.
Тип на наставна програма	Задолжителна (за образование на децата кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование)
Одделение	Поддршката по предметите се реализира во согласност со возраста и согледувањата по извршената проверка на нивното знаење што се проверува со инструменти утврдени од Бирото за развој на образованието.
Број на часови неделно/годишно за реализација на наставната програма	Бројот на часови за поддршка по одредени предмети се определува според степенот на дијагностицираните знаења добиени со проверка со соодветни инструменти.
Компоненти на прилагодената наставна програма	Задолжителни теми од наставниот предмет

Материјално-технички и просторни услови	Наставата се организира во училница каде се обезбедени соодветни услови за работа пропишани според Норматив донесен од министерот за образование и наука
Норматив на наставен кадар	Наставата ја реализираат наставници согласно нормативот определен во редовните наставни програми по македонски јазик, македонски јазик за учениците од другите заедници, математика, англиски јазик, ликовно образование, музичко образование, природни науки, техничко образование, работа со компјутери и основи на програмирањето, општество, физичко и здравствено образование и творештво.

Македонски јазик

Програмско подрачје: Слушање и говорење	Програмско подрачје: Јазик Граматика		Програмско подрачје: Јазик	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Го користи говорот како средство за нови контакти и меѓусебно разбирање	Разликува глас и шум. Правилно ги изговара гласовите во зборот и зборовите во реченицата.	Правилно составува реченица и правилно ги подредува зборовите во реченицата.	Умее да ги увиди особеностите на народните говори наспроти стандардниот јазик.	Го разбира јазикот како систем на знаци.
Го користи говорот како средство за изразување на своите мисли, чувства и доживувања.	Умее да состави реченица. Правилно ги подредува зборовите во реченицата.	Разликува и правилно употребува расказна, прашална и извична реченица.	Го препознава и разликува усниот од писмениот говор.	Ги разликува согласките по звучност.
Умее да воспостави културен однос со опкружувањето во насока на тоа: - лично да се обрати кон другите луѓе; - да го приспособи говорот во одредена ситуација; - културно се однесува кон другите луѓе.	Разликува расказна, прашална и извична реченица и правилно ги употребува.	Разликува потврдна и одречна реченица.	Го знае поимот за самогласки и согласки и истите ги разликува.	Знае за збирни именки. Правилно ги употребува збирните именки во говорот. Ги разликува збирните именки од другите видови именки

Умее да се ослободи од чувството на страв, напнатост и несигурност.	Именува лица, суштества, растенија, предмети и појави. Го усвојува поимот за именка и ги препознава имињата на луѓето, предметите, растенијата и животните во реченицата.	Ги препознава помалите делови на реченицата (збор, слог и глас).	Го дели зборот на слогови.	Знае што се присвојни и бројни придавки. Ги разликува присвојните и бројните придавки во текстот.
Правилно и разбирливо говори, со умерено темпо и јачина на гласот.	Правилно ги изговара и ги пишува со букви броевите до 20.	Ги утврдува знаењата за именките. Знае за општи и сопствени именки. Ги препознава општите и сопствените именки во реченица.	Го знае поимот за конкретни и апстрактни именки.	Усвоен е поимот за показни заменки.
Културно и рационално го користи телефонот за разговор.	Ги дели зборовите на слогови со употреба на цртичка.	Разликува род и број кај именките.	Разликува и правилно го применува родот кај именките во усниот и писмениот говор.	Определува глаголско време (за сегашност, минатост и идност). Ги разликува формите на глаголите за сегашност, минатост и идност.

Го слуша и разбира говорот на другите.	Ги разликува гласовите и правилно ги употребува.	Знае за придавките како зборови кои стојат до именките и ги објаснуваат.	Го разликува и правилно го применува бројот кај именките во усниот и писмениот говор.	Усвоен е поимот за проста реченица. Ги препознава простите реченици во текстот. Ги разликува простите реченици од другите реченици (сложените) во текстот.
Ги користи невербалните начини на изразување (гестикулација, мимика, движење).	Правилно употребува голема буква.	Знае за поим за прости и редни броеви и ги разликува едните од другите.	Знае за описни придавки и правилно ги применува во усниот и писмениот говор.	Ги разликува сложените реченици од простите реченици. Составува сложени реченици.

Го поврзува невербалното со вербалното изразување.	Ги применува интерпункциските знаци при пишување.	Знае дека глагол е збор кој означува работа, дејство, состојба.	Знае за заменка како збор кој заменува лице.	Ги препознава хомонимите во реченицата. Ги препознава деминутивите во реченица. Ги препознава аугментативите во реченица. Правилно ги применува хомонимите, деминутивите и аугментативите во говорот.
Поставува прашања поврзани со одредена тема, приказна, слика и сл.		Правилно употребува голема буква при пишување на сопствените имиња и презимиња, географски поими и празниците.	Употребува глаголи искажани во сегашно, минато и идно време.	Знае што е директен говор. Знае што е индиректен говор. Прераскажува со помош на индиректен говор.
Дава соодветен одговор на поставено прашање.		Знае за функцијата на интерпункциските знаци и правилно ги применува при литање и пишување.	Знае за поим за приближна бројност и јаупотребува во усниот и писмениот говор.	Правилно ги употребува интерпункциските знаци за директен говор.

Разликува и користи различни видови реченици.			Објаснува што е подмет и прирок во реченица.	Правилно применува скратеници во текст.
Користи зборови што означуваат имиња на предмети, појави, дејства, состојби, лица.			Разликува подмет и прирок во реченица.	
Разбира и користи нови зборови.			Го збогатува речникот со зборови што имаат исто или слично значење.	
Групира зборови според конкретно својство.			Го збогатува речникот со зборови што имаат спротивно значење.	
Препознава и имитира гласови и звуци според различни карактеристики (поспан, бавен, налутен, глас, машки, детески, женски глас, звуци предизвикани од природата и сл.)			Ги знае правописните правила за пренесување на дел од зборот од еден во друг ред.	

Разликува и правилно изговара гласови во различна местоположба во зборот: на почетокот, на средината и на крајот на зборот.			Ги употребува наводниците за изделување на имиња на институции, улици, списанија и книги во реченица.	
Правилно дише и правилно го држи телото кога говори.			Ги знае правописните правила за пишување на сопствените именки за слоѓени географски имиња, институции, адреси, списанија, празници и др.,	
			Правилно пишува приближна бројност и повеќецифрени броеци со зборови.	
Програмско подрачје: Литература		**Програмско подрачје: Читање, литература и лектира**		
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Разликува различна литература за деца: приказна, басна, бајка, стихотворба и драмски текст.	Воочува и препознава наслов. Разликува текст, илустрација и автор. Ги пронаѓа страниците во читанката.	Умее правилно гласно да чита.	Изразно чита уметнички и научни-популарни текстови на свете писма.	Изразно чита уметнички текстови. Чита текст по улоги. Изведува драмска игра.

Разликува творби од македонското народно творештво и народното творештво од друлите култури.	Умее изразно да чита. Разликува видови текстови: проза, поезија (песна, стихотворба), драмски текст, поговорки, гатанки, брзозборки).	Изразно чита со почитување на интерпункциските знаци (правилна артикулација на гласовите, зборовите и речениците, интонација, дикција, темпо и паузи при читањето).	Чита текст по улоги.	Го знае поимот за расказ. Го знае поимот за басна. Го знае поимот за детски роман. Го разликува говорот на писателот од говорот на ликовите. Умее да открие за што станува збор во текстот.
Ја слуша, разбира и доживува содржината и пораката на литературните творби	Чита по улоги и ја воочува темата и пораката на текстот.	Чита во себе со разбирање на текстот.	Врши анализа на текст. Самостојно прави план за анализа на текст. Определува место и време на настан. Опишува лик со неговите надворешни особини.	Анализира епска и лирска песна. Пронаоѓа патриотски чувства во песната. Пронаоѓа хумористични елементи во песна.

Ги открива и доживува елементите од литературните творби (простор, време, настани и ликови). Знае што се: писател, печатница и книжарница	Ги воочува настаните (случките) и ликовите.	Оспособен е за драмско читање (со имитирање на говорот на ликовите во текстот).	Открива поетска слика во лирска песна. Ја препознава споредбата како изразно средство. Ги открива сопствените чувства при читање лирски песни.	Чита наслови на дела од македонската и светската литература. Одговара и поставува прашања во врска со прочитаниот текст. Умее аргументирано да говори за ликовиите и настаните во текст. Врши локализација на настаните по време и простор.

Разликува и доживува различна поезија за деца: стихотворба, гатанка и брзозборка.	Чита поезија и ги препознава строфите во песната (стихотворбата).	Го воочува редоследот на настаните во текстовите. Самостојно ја определува содржинската структура (план на текстот). Самостојно ги определува главните и споредните ликови. Ги определува особините на ликовите и ги опишува.	Самостојно чита дела од од македонската и светската литература. Ја открива тематско-идејната основа во делото. Одговара и поставува прашања во врска со прочитаниот текст. Умее аргументирано да говори за ликовите и настаните во текстот. Врши локализација на настаните по време и простор.	
Помни и интерпретира стихотворба, гатанка.	Чита разбирливо, со почитување на употребените интерпункциски знаци. Го прилагодува гласот кон природата на содржината на текстот. Ги акцентира правилно зборовите во реченицата.	Знае за поговорките и гатанките како народни мудрости. Разликува поговорки и гатанки од останатите текстови.		

Го знае процесот на создавање литературна тборба.	Знае да чита во себе.	Разликува песна (стихотворба) од другите видови текствови (проза и драмски текст). Разликува стих од строфа. Знае што е рима.		
Го знае знашењето на сликовниците, книгите, енциклопедиите како извори на учење	Самостојно ја чита содржината на лектирите и одговара на прашања во врска со содржината.	Самостојно чита лектира. Забележува непознати зборови, изрази, убави реченици. Знае за биографските податоци на авторот. Умее да одговара и да поставува прашања во врска со содржината на текстот. Ја открива тематско-идејната основа на текст (за што станува збор во книгата и што кажува текстот.		

		Ги анализира ликовите од лектира (главни и и нивните особини и опис).		
Има интерес за книгата како извор на учење.				
Програмско подрачје: Изразување и творење				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Умее да опишува, раскажува и прераскажува.	Умее да слуша говор и учествува во разговор на определена тема.	Прераскажува куси содржини.	Составува прашања по дадени одговори.	Усно прераскажува настан слушнат од друго лице.
Раскажува настани по сеќавање.	Прераскажува обработени куси содржини (слободно и со помош на прашања).	Раскажува видени, доживеани настани, настани според слики и според дадени зборови.	Самостојно прераскажува текстови по даден план.	Прераскажува текст со уметничка и научно-популарна содржина.
Опишува предмети и појави и во момент кога тие не се присутни.	Раскажува по низа слики, зададени зборови и по доживеан настан.	Опишува предмети, суштества, содржини од слики.	Самостојно раскажува за сопствени доживувања од посета на установа (по даден план).	Опширно прераскажува обработен текст.
Ги знае традиционалните говорни игри (бројалки, загатки и игри со зборови).	Опишува карактеристики преку набљудување на растенија, предмети и животни.	Умее да известува за слушнат или доживеан настан.	Самостоно опишува театарски костими, сцена од гледана претстава, ликови.	Раскажува за настан од сопствено доживување.

Умее да твори (своја гатанка, шега, необичен израз, куса стихотворба).	Рецитира песна (стихотворба). Драматизира песна во дијалошка форма.	Умее да го осмисли крајот на расказ по даден почеток.	Известува за актуелни настани и доживувања од екскурзии, посета на институции.	Раскажува по дадени тематски зборови.
Развива фантазија преку создавање на свои идеи и оргинални решенија.	Писмено прераскажува кус текст (содржина од ТВ). Писмено раскажува доживеан настан. Писмено опишува лица, предмети, животни и растенија.	Раскажува усно на тема по сопствен избор.	Препишува кратки текстови или делови од текстови (од латиница на латиница, од кирилица на латиница, од латиница на кирилица).	Умее детално да опише предмет, лик, слика.

	Пишува честитки по повод одредени празници, роденден и сл.	Правилно препишува реченици и кратки текстови. Писмено прераскажува содржина од обработен текст. Писмено раскажува доживувања логички поврзано со правилни и јасни реченици. Писмено опишува по даден план. Пишува состав, честитка и разгледница.	Препишува текстови со замена на именки, придавки и глаголи со синонимно и антонимно значење.	Составува писмен текст по зададена тема.
		Изведува драмски текст со избор на улоги.	Прераскажува обработен текст со менување на крајот од текстот – раскажување по даден почеток.	
			Одговара писмено на прашања од обработен текст.	

			Раскажува доживеан настан. Опишува по даден план: театарски костими, сцена од гледана претстава, ликови. Самостојно известува за настани и доживувања од екскурзии, посета на институции, производни организации и др. Самостојно составува текстови (писмено до непознато другарче).	
Програмско подрачје: Медиумска култура				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Умее да разликува различни видови телевизиски и радио емисии (ТВ – емисија за деца, ТВ – анимиран филм, ТВ – вести, ТВ – реклами, радиовести, радиоемисија за деца, музичка програма).	Селективно следи телевизиски содржини (ТВ емисии, филм).	Следи радиоемисија и ТВ емисија и разговара за нивната содржина.	Разликува видови радиоемисии.	Го препознава редоследот на настаните во филм и театарска престава.

Ги знае видовите анимиран филм (куклен и цртан).	Прави разлика помеѓу театарска и куклена претстава, ги воочува основните разлики помеѓу нив и литературното дело.	Следи настани во филм и го раскажува дејството на филмот.	Разликува видови ТВ емисии.	Ги знае поимите за сценографија и костимографија во филм и театарска престава (дали се соодветни со тематиката, дејствата, ликовите и сл.).
Разликува филм за деца и серија за деца.	Следи детски печат (весници и списанија).	Следи театарска и куклена претстава и разговара за содржината.	Следи и разликува неколку видови филмови.	Умее да разговара за музиката во филмот и театарските престави (дали е соодветна на настаните и дејството, на што го поттикнува, како ја доживува).
Има елементарни знаења за театарот и драмска уметност.	Умее да позајмува книги од библиотека и правилно да се однесува кон нив.	Знае која е улогата на градските библиотеки и стекнува навика за позајмување и враќање книги од нив.	Користи информации од детскиот и дневниот печат.	Да умее да зема книги и списанија од библиотека.
Ја знае улогата на библиотеката и има интерес за нејзино користење.	Умее да разговара преку телефон.	Чита, прераскажува и пренесува кратки информации од детскиот и соодветни текстови од дневниот печат.		

Знае што се детски списанија.		Јазнае работата на библиотеките надвор од училиштето.	Умее правилно да користи енциклопедии како извори за стекнување на знаења.	
		Пребарува податоци на Интернет.		
Програмско подрачје: Подготовка за почетно читање и пишување	**Програмско подрачје: Почетно читање и пишување**	**Програмско подрачје: Почетно читање и пишување (латиница)**		
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Ги знае разликите помеѓу илустрација и текст.	Ги набљудува предметите во улилницата, во училиштето и непосредната околина, ги забележува нивните важни својства и истите ги опишува.	Го знае редот на буквите во азбуката.		
Ги препознава основните елементи на јазикот: реченица, збор и глас.	Одговара со целосна реченица и поставува прашања.	Чита и пишува зборови и текст со печатни букви на латиница.		

Ги воочува карактеристиките на македонскиот писмен јазик (пишување во насока лево кон десно и горе кон долу, постоење на големи и мали букви, воочува дека во текстот постојат целини).	Има усвоено поим за реченица. - Ја знае нејзината содржина и функција. - Има усвоено поим за збор како дел од реченица и збор како име за предмети.	Ги знае малите и големите ракописни латинични букви и ги поврзува во збор.		
Умее да ги координира сите потребни движења во пишувањето (одржува насока во пишувањето, ги усогласува напишаните елементи по големина, еднаков притисок со моливот врз хартијата и сл.)	Има усвоено поим за глас како дел од зборот. Го воочува гласот во различни позиции во зборот (иницијална, медијална, финална). Павилно ги изговара гласовите.	Пишува зборови и куси реченици со ракописни латинични букви.		
Воспоставува координација око рака.	Умее графички да ги претстави деловите на елементите на буквите.			
Препознава, односно „чита“зборови што ги гледа најчесто.	Ги препознава симболите на гласовите и ги поврзува во зборови (поим за буквите).			

Ги препознава големите печатни букви од македонското кирилско писмо.	Пишува печатни букви.			
Ги знае различните материјали и средства за пишување (хартија, молив и сл.)	Умее да чита зборови и текст.			
	Ги знае правилото за пишување на голема буква на почетокот на речницата, како и пишување на голема буква кај сопствените имиња.			
	Ги знае интерпункциските знаци и нивната функција (поим за интерпункциски знаци).			
	Ги применува интерпункциските знаци при читањето.			
	Ги знае малите и големите ракописни букви и ги поврзува во збор (поим за ракописни букви).			

	Пишува зборови и куси реченици.			
	Дополнува испуштени букви во зборот и збор во реченица.			
	Самостојно составува и пишува зборови и реченици по дадени слики, предмети и сл.			

<u>Македонски јазик за учениците од другите заедници</u>

<u>кои наставата ја следат на албански и турски јазик</u>

			Тематско-комуникациски целини	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Го разбира значењето на лексичките единици.	Води едноставни белешки за слушната или видена случка.

			Репродуцира лексички единици и правилно ги употребува во секојдневна комуникација.	Ја разбира содржината на комуникациската целина или содржината на краток текст.
				Учествува во кратки дијалози и кратки драматизации.
			Слушање	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Невербално да реагира на содржините што ги слуша, со соговорникот да разменува информации во форма на гестови и мимики во знак на согласување, несогласување, тврдење, одрекување, сомневање и сл.	Го поврзува значењето на содржината што ја слуша со: лица, предмети и активности што ги гледа во опкружувањето.
			Го поврзува виденото со слушнатото.	Го поврзува виденото со слушната содржина.
			Учествува во комуникацискиот акт како говорен соучесник (соговорник), може да разменува информации со другите говорители, како највисока форма на слушање со разбирање, т.е. на интерактивно слушање.	Одговара на прашања и наредби на македонски јазик.

			Го препознава акцентот на зборовите и реченичниот акцент, паузите во реченицата и помеѓу речениците.	Ја имитира интонацијата на прашалните, извичните и заповедните реченици слушнати од наставникот или звучен запис.
				Ја разбира содржината на краток текст кој претходно усно е обработен.
				Ги воочува разликите во изговорот на гласовите и зборовите на македонскиот јазик во однос на мајчиниот јазик.
				Ги препознава видовите реченици според модалната карактеристика (расказни, прашални, извични, заповедни реченици).
			Зборување	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Правилно ги изговара македонските гласови, ги акцентира зборовите според правилата на македонскиот стандарден јазик, интонира правилно куси прости реченици – расказни, прашални и извични.	Вербално да реагира на вербални и невербални ситуации.

			Умее да се претстави себеси и да претстави друго лице / други лица.	Поставува едноставни прашања во рамките на обработена тематска целина и одговара на прашања.
			Поздравува и да отпоздравува (ги употребува вообичаените фрази и реченици на љубезност при запознавање во живо).	Интонира правилно куси прости реченици – расказни, прашални и извични.
			Именува и прави едноставен опис на околината на училиштето.	Повторува едноставни брзозборки, кратки детски песнички и сл.
			Ги препознава, ги кажува броевите и брои од еден до десет.	Користи повеќе кратки реченици во низа (3 до 5) за себе претставување, за опис (на предмети, луѓе и сл.)
			Рецитира и пеекуси детски песни со лесен фонетски склоп – зборови до три слога, слогови со состав согласка+самогласка или согласка+самогласка+согласка, куси стихови и строфи, рима.	Поврзува елементи на приказна со помош на сликовница или апликации.
			Умее да води кус дијалог, започнува и се вклучува во разговор, поставува и дава одговараи на едноставни прашања.	Правилно ги изговара специфичните гласови од македонскиот јазик во зборови (л, љ, ѓ, ќ и сл).
			Учествува во кратки драматизации или во симулирани секојдневни ситуации со едноставни реплики.	Учествува во кратки драматизации според дадени насоки.

				Повторува кратки реченици со соодветна реченична интонација.
			Читање и пишување	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Ги препознава и ги чита на глас печатните букви од македонската кирилична азбука.	Ги препознава и да ги чита наглас ракописните букви од македонската кирилична азбука.
			Чита реченици со интонација соодветна на интерпункцискиот знак на крајот од реченицата.	Чита со правилна реченична интонација соодветна на интерпункцискиот знак на крајот од реченицата.
			Одговара на прашања што ќе ги прочита. Одговара на усно поставени прашања во врска со прочитан текст. Составува прашања според содржината од прочитан текст.	Одговара на прашања што ќе ги прочита. Одговара на усно поставени прашања во врска со прочитан текст. Составува прашања според содржината од прочитан текст.
			Може да трансформира прочитани реченици со менување на граматичките форми на реченичните членови.	Разбира едноставни кратки текстови со позната содржина

			Ги пишува македонските печатни големи и мали кирилични букви.	Ги пишува македонските ракописни големи и мали кирилични букви.
			Пишува реченици со правилен финален интерпункциски знак според диктат.	Трансформира прочитани реченици со менување на граматичките форми на реченичните членови.
			Дополнува празни места во реченици со испуштени делови.	Писмено одговара на прашања.
			Пишува реченици, дијалози и друг вид куси текстови, што ги составува според барања на наставникот.	Пишува реченици со правилен финален интерпункциски знак според диктат.
			Ги пишува броевите од 1 до 10 со зборови.	Ги пишува броевите од 1 до 20 и десетките до 100 со зборови.
				Препишува зборови или краток текст.

Математика

Број				
Броеви и систем на броеви				
Прво одделение	Второ одделение	Трето одделение	Четврто одделение	Петто одделение
Брои предмети до 20 и го поврзува количеството со соодветниот број	Брои, чита и пишува најмалку до бројот 100.	Чита и пишува броеви до најмалку 1000.	Чита и пишува броеви до 10000.	Чита и пишува броеви до 100 000.
Кажува броеви по ред (од 1 до 100, наназад од 20 до 0).	Брои до 100 предмети, на пр: низа со монистри (топчиња).	Брои од 100 до 200 и повеќе.	Брои нанапред и на назад во единици, десетки, стотки и илјадарки до четирицифрени броеви.	Брои напред и назад во константни чекори, продолжувајќи под нулата.
Почнува да пишува цифри од 0 до 9. Чита и почнува да пишува броеви од 0 до 20.	Брои по еден и по десет од едноцифрени и двоцифрени броеви нанапред и наназад.	Брои нанапред и наназад во чекори по 2, по 3, по 4 и по 5 до најмалку 50.		
Брои по десет од нула до 100 (пр. 10,20,30....100). Брои по десет до 100 или нешто над 100, почнувајќи од конкретен едноцифрен број.	Брои по два, по пет и по десет и користи групирање по два, по пет и по десет за да изброи поголема група на предмети до 100.	Го наоѓа местото на трицифрениот број во бројна низа на стотки и десетки.		

Користи поими „поголем“ или „помал“ за да спореди два броја до 30 и кажува број што се наоѓа помеѓу нив.	Брои по еден и по десет од едноцифрени и двоцифрени броеви нанапред и наназад.	Брои нанапред и наназад единици, десетки и стотки, двоцифрени и трицифрени броеви.		
Подредува броеви до најмалку 20 на низата на броеви.	Заокружува двоцифрени броеви до најблиската десетка	Знае што претставува секоја цифра во трицифрените броеви и ги разложува на стотки, десетки и единици.	Разбира што претставува секоја цифра во трицифрениот или четирицифрениот број и ги разложува на илјадарки, стотки, десетки и единици.	.
Ги знае сите парови на броеви чиј збир е 10 и тоа го поврзува со собирање/одземање. Почнува да ги учи паровите броеви чиј збир е 6, 7, 8, 9 и 10	Искажува броеви помеѓу две полни десетки, на пр: броеви помеѓу 40 и 50.	Одредува за 1, 10, 100 повеќе/помалку од двоцифрени и трицифрени броеви.	Препознава и продолжува бројна низа, чии членови се броеви добиени со броење во константни чекори, продолжувајќи ја низата и под нулата кога брои назад.	Знае што претставу- ва секоја цифра во петцифрен и шест цифрен број. Разложува броеви до милион на илјади, стотки, десетки и единици
Почнува да брои по 2 и по 10.	Поставува двоцифрен број на бројна низа на која се означени полните десетки.	Одредува за 1, 10, 100 повеќе/помалку од двоцифрени и трицифрени броеви.		

Брои по десет до 100 или нешто над 100, почнувајќи од конкретен едноцифрен број.	Препознава и користи редни броеви до најмалку десетти број и повеќе.	Заокружува двоцифрени броеви до најблиската десетка и трицифрени броеви до најблиската стотка.	Заокружува трицифрени и четирицифрени броеви до најблиската десетка или стотка.	Заокружува четирицифрени броеви до најблиската 10, 100 или 1000.
Брои по два, почнува да препознава непарни/парни броеви до 20. (пр.2, 4, 6,...или 1, 3, 5,...).	Разбира кои броеви се парни, а кои броеви се непарни и ги препознава до 20.		Ја разбира месната вредност на десетинките и стотинките во децималните записи, во одреден контекст.	Користи децимални записи со десетинки и стотинки.
Прави разумна проценка за некои предмети што можат да се проверат со броење до 30.	Ги знае сите парови на броеви чиј збир е 10 и парови на броеви чиј збир е 20.		Користи децимални записи со десетинки и стотинки, на пример должина од 125 cm ја запишува во метри.	Разбира што претставува секоја цифра во децимален број.
Почнува да ги разложува двоцифрените броеви на десетки и единици и обратно.	Ги наоѓа сите парови од десетки чиј збир е 100 и ги запишува соодветните факти за собирање и одземање, на пр: 30+70=100 и 100- 70=30.		Умее да го одреди местото на број до 1000 на необележана бројна низа или обележана со десетки и стотки.	Заокружува децимален број со една децимала до најблискиот цел број.

	Подредува броеви до 100; споредува два броја користејќи ги знаците „>“ и „<“.	Споредува трицифрени броеви користејќи ги знаците „>“ и „<“ и наоѓа број помеѓу нив.	Споредува парови од трицифрени или четирицифрени броеви, користејќи ги знаците „>“ и „<“ и наоѓа број помеѓу нив.	Подредува и споредува броеви до милион користејќи ги знаците за поголемо и помало.
	Прави разумна проценка до 100 предмети, на пр. бирајќи од 10, 20, 50 или 100.	Подредува двоцифени и трицифрени броеви.	Проценува каде припаѓа трицифрениот или четирицифрениот број на необележана бројна низа од 0 до 1000 или на необележана бројна низа од 0 до 10 000.	
	Ги препознава и ги учи двојните вредности на сите броеви до 10, како и броевите 15, 20, 25 и 50.	Наоѓа половина од непарните и парните броеви до 40 и ги запишува, како на пр: $13\frac{1}{2}$.	Користи негативни броеви во одреден контекст, на пр: температура.	Подредува и споредува негативни и позитивни броеви на бројната права или на температурна скала. Пресметува колкаво е зголемувањето или намалувањето на температурата.

	Препознава дека една половина се пишува $\frac{1}{2}$, една четвртина $\frac{1}{4}$ и три четвртини $\frac{3}{4}$.	Разбира дека дропките се делови од едно цело и ги запишува, како на пр: $\frac{3}{4}$ е три четвртини, а $\frac{2}{3}$ е две третини.	Препознава мешани броеви, на пр. $1\frac{1}{2}$, $2\frac{1}{4}$, и $5\frac{3}{4}$.	Препознава врска помеѓу дропки.
	Препознава дека $\frac{2}{2}$ или $\frac{4}{4}$ прават едно цело и $\frac{1}{2}$ и $\frac{2}{4}$ се еднакви.	Препознава еднаквост помеѓу дропките: $\frac{1}{2}$, $\frac{2}{4}$, $\frac{4}{8}$, $\frac{5}{10}$ користејќи практични активности и дијаграми.	Подредува дропки и мешани броеви на бројна низа, на пр. го користи знаењето дека $\frac{1}{2}$ се наоѓа на половина од $\frac{1}{4}$ и $\frac{3}{4}$ дека $1\frac{1}{2}$ се наоѓа на половина меѓу 1 и 2.	Го разбира процентот како стоти дел од целината и наоѓа проценти од целината.
		Почнува да ги поврзува дропките со делењето на еднакви делови (на пр: делење пица на 4 еднакви дела на 4 лица или делење две јаболка на 4 лица).	Споредува и подредува две или повеќе дропки со ист именител (половини, четвртини, третини, петтини, осмини или десетини)	Изразува половинки, десетинки и стотинки во проценти.
			Почнува да поврзува правилна дропка со дел од целината или како група од предмети.	Препознава еднаквост помеѓу децимален број и правилна (проста) дропка со именител 2, 4, 10 и 100.

			Почнува да разбира едноставни соодноси (размер), на пр: сликата е една петина од големината на вистинско куче. Кучето е долго 25 cm на сликата, значи е долго 5 × 25 cm во реалниот живот.	
			Препознава еднаквост помеѓу дропките. Користи еднаквост за да ги подреди дропките.	Претвора неправилна дропка во мешан број; ги подредува мешаните броеви и го наоѓа нивното место меѓу целите броеви на бројната низа.
			Ја разбира еднаквоста на децимален број со една децимала со дропка со именител 10.	
			Ги поврзува дропките со делење.	Ги поврзува дропките со делењето и го користи тоа да најде делови од целината.

			Наоѓа половини, четвртини, третини, петтини, осмини и десетини на форми и природни броеви.	Користи дропки за да опише и процени едноставен сооднос. Користи дропки за да ја опише и утврди вредноста на дел од целото, на пр. прилагодува рецепт за 6 луѓе на еден, за 3 или 12 луѓе.

Собирање/одземање				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Го разбира собирањето како броење нанапред и комбинирање на две количини, го препознава собирањето во конкретни ситуации.	Собира четири или пет помали броеви.	Собира и одзема стотки до 1000 (400+600=1000). Собира и одзема двоцифрени броеви кои се деливи со 5 до 100 (100-15=85).	Собира или одзема четирицифрен број со полна десетка, стотка или илјада, на пр: 3407 + 20 = 3427.	Одредува збир на повеќе од три двоцифрени или трицифрени броеви, со пишување.
Го разбира одземањето како броење наназад и одзема- ње на една количи- на од друга, го препознава одзе- мањето во кон- кретни ситуации.	Го користи знакот „ = “ за да прикаже еднаквост, на пр. 16 + 4 = 17 + 3.	Собира и одзема двоцифрени и трицифрени броеви со 10 и со полни десетки (на пр. 570 – 40 = 530).	Брзо одредува парови двоцифрени броеви чии збир е 100, на пр: 72 + ☐ = 100.	Собира или одзема трицифрен и/или четирицифрен број, со ист број децимали, вклучувајќи суми на пари.

Собира/одзема едноцифрени броеви со броење нанапред/наназад.	Собира/одзема едноцифрен број со/од двоцифрен број.	Собира трицифрени броеви со 100 и со полни стотки (на пр: 460+200=660).	Собира три или четири мали броеви, за да формира парови броеви до 10 или 20.	
Ја разбира разликата преку собирање (уште колку треба до...?).	Разбира дека собирањето може да се направи по кој било редослед, но одземањето не.	Го користи знакот „ =“ за прикажување на еднаквост (на пр: 75 + 25 = 95 + 5).	Собира три двоцифрени броеви, содржатели на 10, (собира три полни десетки) на пр. 40 + 70 + 50.	Собира или одзема броеви блиску до содржатели на 10 или на 100.
Собира три едноцифрени броеви, при што збирот на два од нив е 10, на пр. 4 + 3 + 6 = 10+ 3.	Собира парови од двоцифрени броеви	Собира трицифрени и двоцифрени броеви со запишување.	Собира трицифрени броеви.	Пресметува разлика помеѓу два броеви блиски (на полна 1000) на некој содржател на 1000.
Наоѓа број за два поголем или за два помал од еден број до 20, забележувајќи пресконување во низата на броеви.	Ја препознава примената на симболите како што се: △ или □ а да прикаже непознати броеви, на пр: △ + □ = 10	Собира/одзема едноцифрени броеви со/од трицифрени броеви.	Одзема броеви, кои се близу до содржатели на 100 (полна стотка), на пр: 304 – 296	

Го проверува одговорот со собирање на броевите по различен редослед. Го проверува одговорот на задача од одземање, со собирање на одговорот и помалиот број.	Решава равенки како на пр: 27 + □ = 30	Наоѓа за 20, 30,.....90, 100, 200, 300 поголемо/помало од даден трицифрен број.	Одзема едноцифрени броеви од броеви кои малку надминуваат полна стотка, на пр: 304 – 8.	
Почнува да ги препознава знаците „+“ , „-“ и „=“ во математички искази што се однесуваат на собирање или одземање.		Наоѓа непознат собирок при собирање на броеви чиј збир е до 100, со решавање равенки како (на пример: 78 + □ = 100.	Одзема двоцифрени броеви од трицифрени броеви.	
Го користи знакот „=“ за прикажување еднаквост.			Одзема трицифрени броеви.	
Разбира дека промената на редоследот на собироците не го менува збирот.				
Собира парови броеви до 20 почнувајќи од поголемиот број со добројување.				

Почнува да собира едноцифрен со едноцифрен број и двоцифрен со едноцифрен број до 20.				
Почнува да ги користи паровите броеви чиј збир е 10 за собирање/одземање со премин до 20 (пр. за да собере 8 + 3, на 8 додава 2, потоа додава 1).				
Ја препознава употребата на знакот на местото на непознат број при собирање/одземање, на пр. 6 + □ = 10; 10 - □ = 6				

Множење и делење				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Удвојува кој било едноцифрен број.	Го разбира множењето како собирање на исти собироци и го користи знакот „ · “.	Го разбира односот меѓу преполовување и удвојување.	Множи и дели трицифрени броеви со 10 (решението е цел број со прогресија до децимален број) и го разбира резултатот; почнува да множи и дели броеви со 100.	Множи или дели трицифрен број со едноцифрен.
Наоѓа половини од парен број предмети до 10.		Го разбира резултатот од множењето на двоцифрени броеви со 10.	Препознава содржатели на (броеви деливи со) 5, 10 и 100 до 1000.	Множи двоцифрени броеви.
Се обидува да дели броеви до 10 за да утврди кои броеви се парни, а кои непарни.	Го разбира множењето како опишување на низа од броеви.	Го разбира и применува комутативното својство на множењето.	Го разбира и применува комутативното својство на множењето.	Множи децимален број со една децимала со едноцифрен број, на пр. 3,6 ·7.
Дели предмети во две еднакви групи.	Го разбира делењето како групирање и го користи знакот „ : “.	Множи едноцифрени броеви и дели дво цифрени броеви со 2, 3, 4, 5, 6, 9 и 10.	Множи едноцифрени броеви	
	Знае дека при делењето може да има остаток.	Разбира дека во делењето може да има остаток (на почеток како „вишок“).	Го разбира резултатот од множењето и делењето на трицифрени броеви со 10.	Дели трицифрен со едноцифрен, вклучувајќи и делење со остаток.

	Ги удвојува броевите 5, 10, 15,...45, 50 и добиените броеви ги преполовува	Го разбира односот помеѓу множењето и делењето и запишува примери.	Брзо ги удвојува целите броеви до 50, броевите со полна десетка до 500 и броевите со полна стотка до 5000, и ги дели на половина.	Почнува остатокот да го запишува како дропка, при делење на двоцифрен и едноцифрен број.
	Удвојува двоцифрени броеви.	Го користи комутативното својство на множењето за да го провери резултатот од множењето, на пр: проверува дека $6 \cdot 4 = 24$ со множење $4 \cdot 6$.	Удвојува двоцифрени броеви.	Одлучува како да го запкружи одговорот после делењето, во зависност од објаснувањето во текстот.
	Брои по 3 и 4, какоовед во таблицата за множење и делење со 3 и 4.	Ја знае таблицата за множење со 2, 3, 5 и 10. Почнува да ја учи таблицата за множење со 4.	Множи полни десетки од 10 до 90 со едноцифрен број.	Започнува да користи загради за да ги подреди операциите и ги разбира односите помеѓу сите четири операции и како аритметичките закони се применуваат кај множењето.
		Множи броеви од втората десетка со 3 и со 5.	Множи двоцифрен број со едноцифрен број.	Удвојува броеви со полни десетки и полни стотки до 10 000, и ги преполовува.

		Почнува со делење на двоцифрени со едноцифрени броеви, чиј количник е малку поголем од 10 (пр. 60 : 5 или 33:3)	Дели двоцифрени броеви со едноцифрени броеви (резултатот да не е поголем од 20).	
			Разбира дека множењето и делењето се инверзни операции.	

Геометрија				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Именува и издвојува едноставни 2Д форми (на пр. кругови, квадрати, правоаголници и триаголници) раз-ликувајќи ги по бројот на страните, по криви или прави линии. Ги користи да направи шеми и модели.	Групира, именува, опишува, замислува и црта 2Д форми (на пр: квадрат, правоаголник, круг, правилен и неправилен петаголник и шестаголник) според нивните својства; препознава 2Д форми во различни положби.	Препознава, опишува и црта 2Д форми вклучувајќи петаголници, шестаголници, осумаголници и полукругови.	Препознава, опишува, претставува, црта и прави некои 2Д и 3Д форми.	Идентификува и ги опишува својствата на триаголниците, и ги класифицира како рамнокрак, рамностран и разностран.

Именува и издвојува едноставни 3Д форми (на пр. коцка, квадар, цилиндар, конус и топка) разликувајќи ги по број на површини и по рамни или заоблени површини. Ги користи за да направи шеми и модели.	Групира, именува, опишува, прави 3Д форми (на пр. коцка, квадар, конус, цилиндар, топка и пирамида) според нивните својства; ги разликува 2Д формите од 3Д формите.	Разликува 2Д форми според бројот на страните, темињата и правите агли.	Разликува многуаголници (вклучувајќи четириаголници), според бројот на прави агли, дали се правилни или неправилни и дали се симетрични.	Претставува 3Д форми од 2Д цртежи и мрежи, на пример, различни мрежи на отворена или затворена коцка.
Ги препознава едноставните односи меѓу формите		Препознава, опишува и прави 3Д форми вклучувајќи пирамиди и призми; истражува како се прави коцка.	Препознава и црта (со слободна рака) линија на симетрија на 2Д форми и шаблони	
		Разликува 3Д форми според бројот и видот на страните, бројот на темињата и рабовите.	Визуализира 3Д предмети од 2Д мрежи, црта и прави мрежи.	
		Поврзува 2Д форми и 3Д формите со цртежи на истите.	Препознава,опишува,претставува,црта и прави 2Д и 3Д форми, вклучувајќи четириаголници, петаголници и осумаголници.	

Ја препознава основната линија на симетријата.	Наоѓа симетрија кај 2Д форми и ја црта линијата на симетрија	Црта и реализира 2Д форми со рефлесивна симетрија и црта рефлексии на форми (линија на огледало долж една страна).	Препознава и црта (со слободна рака) линија на симетрија на 2Д форми и шаблони.	Наоѓа примери на форми и линии на симетрија во околината и во уметноста.
	Наоѓа примери на 2Д и 3Д форми и симетрија во околината.	Препознава 2Д и 3Д форми, линии на симетрија и прави агли во околината.	Наоѓа примери на форми и линии на симетрија во околината и во уметноста.	Создава модели (цртежи) со две линии на симетрија, на пр. на мала табла или на милиметарска хартија.
		Препознава прави агли во 2D форми.		Препознава нормални и паралелни линии во 2Д форми, цртежи и во околината.
	Следи и дава упатства за положба, насока и движење.		Опишува и препознава положба на квадрат на мрежа на квадратчиња каде што редовите и колоните се обележани со бројки и/ или букви.	Скицира каде ќе биде многуаголникот после пресликувањето, каде линијата на симетрија е паралелна на една од страните, вклучувајќи ја и дијагоналата.

Користи вообичае ни изрази за насо ка и далечина, за да ги опише движењата на предметите.	Препознава цело, половина и четвр тина вртење, во насока на движење на стрелките на часовникот и во обратна насока.	Користи соодветни термини за да искаже положба, насока и движење, во насока на стрелките на часовникот и спротивно на насоката на стрелките.	Знае дека аглите се мерат со степени и дека цел круг има 360° или 4 прави агли и дека правиот агол е 90°.	Разбира и користи мерење на аглите во степени, мери агли со точност до 5°; идентификува, опишува и ја проценува големината на аглите и ги класифицира како остар, прав или тап агол.
	Препознава дека правиот агол е четвртина заврту вање.	Препознава едноставни односи меѓу формите (на пр: некои дадени форми имаат еднаков број на линии на симетрија).		Пресметува агли на права линија.
		Препознава прави агли во 2Д форми	Ги споре дува и подредува агли те помали од 180°.	Чита и внесува координати во првиот квадрант.
		Користи квадрат за да нацрта прави агли.	Црта на шема според однапред дадени упатства.	
		Споредува агли со прав агол и препознава дека два прави агли образуваат права.	Препознава едноставни односи меѓу формите,на пр: овие многуаголници се сите правилни бидејќи.	

				Ја разбира транслацијата како движење по права линија, одредува каде ќе бидат многуаголниците по транслацијата и дава објаснување за транслатираните форми (слики).

Мерење				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Ги препознава сите монети.	Ги препознава сите монети и банкноти.	Знае да користи монети и банкноти.		
Пресметува како да се плати точна сума со користење на помали монети.	Користи систем на обележување на пари до 100 денари.	Користи факти за собирање и одземање до 100 за да го пресмета кусурот.		
	Го одредува збирот на монети и банкноти потребни да се плати одреден износ до 100 денари и го пресметува кусурот.			

Споредува должини и тежини со директна споредба, потоа со користење на вообичаени нестандардни единици.	Пресметува, мери и споредува должина, маса и зафатнина, избирајќи и користејќи соодветни не стандардни и стандардни единици и соодветни инструменти за мерење.	Избира и користи соодветни единици и инструменти за проценка, мерење и запишување на резултатите од мере њето.	Избира и користи стандардни мерни единици и нивните кратенки (km, m, cm, mm, kg, g, l и ml) за проценка, мерење и запишување на должина, маса и зафатнина.	Чита, одбира, бележи стандардни единици за да пресмета и измери должина, маса и зафатнина до соодветен степен на точност.
Проценува и споредува зафатнина со директна споредба, а потоа со користење на вообичаени нестандардни единици.	Ги споредува должините, масата и зафатнината користејќи стандардни единици: 100 g, центиметри, метри, килограм и литар.	Го знае односот меѓу километри и метри, метри и центиметри, килограми и грамови, литри и милилитри (на пр: 1 km = 1000 m).	Знае да ги користи врските помеѓу поз натите единици за должина, маса и зафатнина; го знае значењето на „кило“, „centi“ и „мили“.	Претвара поголеми во помали мерни единици, на пр: 2,6 kg во 2600 g.
Користи споредбен јазик, на пр. подолго, пократко, потешко, полесно.		Го чита најблискиот поделок, користејќи нумерирани или делумно нумерирани инструменти за мерење.	Користи децимални записи за запишување на резултатите од мерењето, на пр: 1,3 m, 0,6 kg, 1,2 l.	Ги подредува мерењата дадени во мешани единици.
		Користи линијар да црта и мери линии до најблискиот центиметар.	Точно чита, толкува и запишува интервали на делумно нумерирани скали и истите ги запишува.	Го заокружува мерењето до најблиската цела мерна единица.

		Решава текстуални проблеми во кои што се вклучени мерења.		Интерпретира мере- ња кои се наоѓаат помеѓу две необележани поделби на скала.
				Споредува мерења прочитани на различни скали
				Црта и мери отсечка до најблискиот центиметар и милиметар.
Почнува да разбира и да употребува одредени единици за време, на пр. минути, часови, денови, недели, месеци и години.	Го знае односот меѓу последователните единици за време.		Го чита и кажува времето на аналогни и дигитални 12- часовни часовници	
Го чита времето (часот) и ги знае клучните времиња на денот.	Го чита времето до половина час на дигитален и аналоген часовник.	Го чита времето на аналогни и дигитални часовници, до најблиску 5 минути на аналоген часовник и најблиската минута на дигитален часовник.	Гледа на часовник и го кажува времето претпладне и попладне.	Го чита и споредува времето на аналогни и дигитални часовници во текот на едно деноноќие.

Ги подредува деновите во неделата и други познати настани.	Го мери времетраењето на некои активности со користење на секунди и минути.	Предлага и користи соодветни единици за мерење на времето и го знае односот меѓу нив (секунда, минута, час, ден, недела, месец, година).	Чита едноставен распоред и календар. Пресметува временски интервали.	Чита распоред даден за 24 часа.
	Ги знае и ги подредува деновите во неделата и месеците во годината.	Чита календар и пресметува временски интервали во недели или денови.	Црта правоаголници, го мери и пресметува нивниот периметар.	Користи календар и пресметува временски интервали во часови и минути (го користи знаењето за деновите во неделата и месеците во годината).
			Разбира дека плоштината се мери во квадратни единици, пр: cm2. Наоѓа плоштина на правоаголни 2Д форми нацртани на мрежа од квадрати преку броење на квадратите.	Мери и пресметува периметар на правилни и неправилни многуаголници. Користи формула за да пресмета плоштина на правоаголник.

Работа со податоци				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Одговара на прашање со издвојување и организирање на податоците или предметите на различни начини, на пр: со користење на графикони и пиктограми со практични средства.	Одговара на прашање со собирање и запишување на податоци во листи и табели и сликовно ги претставува со дијаграми и пиктограми за прикажување на резултатите.	Одговара на прашање од секојдневниот живот со собирање, организирање и толкување на податоци.	Одговара на прашања за тоа кои податоци треба да се соберат, организираат, презентираат и интерпретираат во табели, дијаграми, графикони, табели на честота, пиктограми (симболи кои ни претставуваат 2, 5, 10 или 20 единици) и столбести дијаграми(интервали дадени во двојки, петки, десетки или дваесетки)	Црта и интерпретира табели на честота, пиктограми, столбести дијаграми каде вертикалната оска е поделена на двојки, петки, десетки или стотки. Црта едноставни линиски графикони, пр. за да ја прикаже промената на температурата
Разговара за резултатите поставени во листи и табели со практични средства.	Користи Керолов и Венов дијаграм за распоредување на броеви и предмети користејќи еден критериум; почнува да користи два критериуми; го образложува изборот користејќи соодветен јазик, вклучувајќи го и зборот „не“.	Користи табели за честота, пиктограми (симболи коишто претставуваат една или две единици) и столбести дијаграми.	Ги споредува добиените резултати претставени на скали со различни интервали.	Разбира каде средишните точки имаат и немаат значење, на пр. споредување на линискиот графикон на температурата во однос на времето, со графиконот за редовност на учениците, секој ден во неделата. Одредува и објаснува мод.

Разговара за резултатите во Венов и во Керолов дијаграм со давање различни критериуми за групирање на исти предмети.		Користи Венов или Каролов дијаграм за да групира податоци и објекти според два критериуми.	Користи Венов или Каролов дијаграм за да групира податоци и објекти според два или три критериуми.	Опишува појава на познат настан користејќи го јазикот на веројатноста.

Англиски јазик

Тема: Јас и другите во домот			Тема: Мојот мал свет: семејство, дом, пријатели	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Разбера значење на слушнати лексички единици на теми поврзани со членовите на потесното семејство и детски играчки и истите да ги репродуцира	Разбера значење на слушнати лексички единици на теми поврзани со членовите на потесното и поширокото семејство, просториите во домот и предметите во нив и истите да ги репродуцира	Разбера значење на слушнати лексички единици и го збогати својот вокабулар со зборови на теми поврзани со членовите на своето семејство, просториите во домот и предметите во нив и истите да ги репродуцира	Слуша и препознава лексички единици поврзани со семјеството, домот и пријателите во слушнат кус исказ и/или кус дијалог	Слуша и препознава конкретни лексички единици и куси искази и/или дијалози
Поздравува/се збогува на неформален начин, умее да се претстави себе си и да	Поздравува/се збогува на неформален начин и умее да се претстави	Поздравува и да се претстави себеси и членовите на своето	Чита и разбира кус исказ и/или кус дијалог на теми поврзани со семејството,	Чита и разбира едноставни искази и куси дијалози на

праша кое е другото лице при остварување прв контакт со соговорници	себеси и членовите на своето семејство при остварување прв контакт со соговорници со цел воспоставување	семејство во комуникација со соговорници со цел воспоставување позитивни	домот и пријателите;	најнепосредни теми поврзани со семејството и пријателите;
Знае да го претстави потесното семејство пред соговорници	Дава опис на својот дом.	Дава физички опис на одредена просторија (соба) во својот дом и предметите во неа.	Правилно изговара засебни лексички единици и куси искази поврзани со семејството, домот и пријателите;	Зборува за домот и семејството користејќи едноставни куси реченици;
	Дава и одговори на кратка заповед.		Правилно користи англиско писмо при составување куси реченици и/или куси дијалози поврзани со семејството, домот и пријателите во пишана форма.	Пишува едноставни изолирани изрази и реченици.
Тема: Јас и другите во училишната средина			**Тема: Мојот надворешен свет: училиште, интереси, слободни активности**	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Разбера значење на слушнати лексички единици поврзани со теми од најнепосреден интерес (училишната средина) и истите ги репродуцира;	Разбера значење на слушнати лексички единици на теми поврзани со училишната средина, облека и геометриски форми	Разбере значење на слушнати лексички единици и да го збогати својот вокабулар со зборови на теми поврзани со училишната средина,	Слуша и препознава куси фрази поврзани со училиштето, личните интереси и слободните активности во слушнат кус исказ и/или кус	Слуша и разбира куси искази и едноставни реченици поврзани со училиштето, личните интереси и слободните активности;

	(облици) и истите ги репродуцира;	облека и геометриски форми (облици) и истите да ги репродуцира;	дијалог;	
Правилно и разбирливо говори, со умерено темпо и јачина на гласот.	Поздравува/се збогува на формален начин со примена на моделите на културно однесување и умее да се претстави себеси при остварување прв контакт со соговорници со цел воспоставување позитивни врски;	Поздравува и да се претстави себеси на формален начин со примена на моделите на културно однесување со цел воспоставување позитивни врски со соговорниците, и да даде надворешен опис на својата облека;	Чита и разбира кус исказ и/или кус дијалог на теми поврзани со училиштето, личните интереси и слободните активности;	Чита и разбира многу куси едноставни описи на активности, проследени со илустрации;
Поздравува/се збогува на формален начин, умее да се претстави себеси и да праша кое е другото лице при остварување прв контакт со соговорници;	Брои од 1 до 20;	Брои од 1 до 50.	Правилно изговара засебни лексички единици, куси фрази и куси искази поврзани со училиштето, личните интереси и слободните активности;	Усно продуцира едноставни фрази и изрази за да го опише своето училиште и омилените активности;
Умее да даде и одговори на кратка заповед.	Повикува на активност преку реченици со LET'S.		Правилно користи англиско писмо и интерпункција при составување куси реченици и/или дијалози поврзани со училиштето, личните интереси и	Писмено продуцира едноставни реченици за да опише рутина или активност во моментот.

			слободните активности во пишана форма.	
Тема: Јас и другите во мојата непосредна околина			Тема: Наша населба, наш град, наш свет	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Разбере значење на слушнати лексички единици на теми поврзани со непосредната околина (природата) и животни и истите да ги репродуцира;	Разбере значење на слушнати лексички единици на теми поврзани со непосредната околина / животни и нивните малечки / прехранбени продукти (храна, пијалоци и оброци), делови од телото, и истите да ги репродуцира	Ја препознае графијата на буквите од англиската азбука (латиница) и истите самостојно да ги изговара и пишува.	Слуша и препознава лексички единици и куси фрази поврзани со населбата, градот, места во градот и светот во слушнат кус исказ и/или кус дијалог;	Слуша и препознава едноставни описи на непосредната околина;
Брои од 1 до 10;	Даде опис на својата непосредна околина	Ја препознае графиската слика на одредени лексички единици	Чита и разбира кус исказ и/или кус дијалог на теми поврзани со населбата, градот и места во светот	Чита и разбира едноставни искази и/или дијалози на теми поврзани со професии, населбата, градот и светот
Даде опис на својата непосредна околина	Даде физички опис на себеси и различни животни	Разбере значење на лексички единици на теми поврзани со непосредната околина (места), животни,	Правилно изговара засебни лексички единици и куси искази и/или се вклучува во кус	Усно учествува во дијалог за да праша/искаже цена и количина;

		прехранбени продукти, и делови од телото и истите да ги продуцира	дијалог поврзан со населбата, градот и места во светот	
	Употребува соодветни форми за искажување допаѓање / недопаѓање во однос на одредени прехранбени продукти	Даде физички опис на себеси и различните животни и да искаже допаѓање / недопаѓање на теми поврзани со прехранбени продукти.	Правилно користи англиско писмо и интерпункција при составување куси реченици и/или дијалози во пишана форма на теми поврзани со населбата, градот и места во светот.	Писмено продуцира едноставни реченици за да ја опише својата населба/град.
Тема: Јас и другите во слободното време			**Тема: Наша планета, наше здравје, наша иднина**	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Разбера значење на слушнати лексички единици на теми поврзани со слободното време (одмор) / временски услови / превозни средства и истите да ги репродуцира	Разбера значење на слушнати лексички единици на теми поврзани со слободното време и истите да ги репродуцира	Ја препознава графичката слика на одредени лексички единици и едноставни куси искази	Слуша и препознава лексички единици, куси фрази и куси изрази поврзани со планетата, животната средина и здрав живот во слушнат кус исказ и/или кус дијалог	Слуша и препознава куси фрази и изрази во упатства изговорени бавно и внимателно;
Умее да се извини, замоли, да се заблагодари и прифати/одбие на учтив начин	Се извини, замоли, се заблагодари и побара нешто на учтив начин	Разбера значење на слушнати лексички единици на теми поврзани со слободното време и	Чита и разбира кус исказ и/или кус дијалог на теми поврзани со планетата, животната средина и	Чита и разбира едноставни искази, реченици и дијалози на теми поврзани со

		истите да ги репродуцира	здрав живот	планетата, животна средина и здрава храна
Дава опис на својот одмор	Изразува способност за одредена активност;	Искажува способност (или неспособност) за одредена активност, побара дозвола и понуди нешто;	Правилно изговара засебни лексички единици и куси искази и/или кус дијалог поврзан со планетата, животната средина и здрав живот;	Усно продуцира излорани претходно усвоени изрази и куси реченици поврзани со (здрава) храна, физиолошки и здравствени состојби, како и временски услови;
	Дава опис на своите активности во слободното време.	Дава опис на своите активности во слободното време.	Правилно користи англиско писмо и интерпункција при составување куси реченици и/или дијалози во пишана форма на теми поврзани со планетата, животната средина и здрав живот.	

<u>Ликовно образование</u>

Цртање				
Прво одделение	Второ одделение	Трето одделение	Четврто одделение	Петто одделение
Ги знае и именува подлогите и цртачките материјали (хартија, молив, дрвени бои)	Умее преку цртеж да искажува мисли, расположение	Развива перцепција и создава престава за просторот (длабочина, блиску-далеку)	Умее да развие перцепција и да увидува разлики во природниот простор (езеро-планина, ливада-улица)	Во природата забележува видик и видикова линија
Фокусирано ја набљудува непосредната околина	Стекнува навики за правилно држење на телото при цртање	Развива чувство за линијата (видови и интензитет) и ја применува во ликовна целина	Набљудува и препознава функционален простор (училница, соба, кутија, торба и сл.)	Воочува и применува видови ритам
Умее да користи лупа при набљудување	Ги препознава и именува подлогите и цртачките материјали	Воочува ритам во природата и самостојно го применува во цртањето	Воочува и споредува целина и детаљ	Има елементарно знаење за точката како ликовен елемент
Умее да го контролира држењето на раката	Мотивиран е да ги користи средствата и цртачкиот материјал	Поседува способност за забележување на контурната линија на предметите во одреден простор	Умее да развива поголема визуелна осетливост	Комбинира точки, линии и плоштини и црта текстура

Користи различни моливи за добивање на разновидни линии со различна дебелина, интензитет и прецизност и применува и комбинира различни линии (хоризонтални, вертикални, коси, брановидни, отворени, затворени, тенки, дебели, долги, куси, испрекинати, цик-цак и др.).	Развива чувство за линијата низ спонтано ликовно творење	Воочува светлост и со сенчање ја претставива сенката на предметите	Воочува ритам во природата и го применува во цртеж	Воочува и споредува целина и детаљ
Поцелосно ги претставува предметите и објектите од непосредната средина со детали.	Воочува и разликува форми, линии и големини во природата	Со цртање претставува видови текстури	Забележува светло и сенка и со сенчење ја петставува сенката на предметите	Со детали да создава композиција
Умее да ги организира нацртаните елементи на подлогата.	Помни и применува контурна линија	Црта преку техника-туш	Развива креативност и умешност во изразувањето со користење на линии со различен карактер и густина	Воочува во природата статика и динамика (објекти кои се двиѓат и не се движат)
Забележува што е горе, што е долу, лево од, десно од, пред, зад.	Опишува со свои зборови цртеж (како го доживува)		Умее визуелно и тактилно да забележува разлики на текстура во природата (мазно-рапаво, тврдо-меко, бодливо...)	Ја знае техниката (тушеви во боја)

Умее да црта илустрација на дадена содржина (текст, музика, анегдота...)	Црта мотив од народното творештво (вез, шара и сл.)		Со цртање претставува видови текстури.	Умее да црта и лавира со тушеви во боја.
Умее да црта самостојно, тандемски и групно.			Препознава сличност кај разнородни и разлики кај истородни облици.	Ја преставува сенката на предметите со сенчење.
			Комбинира линии, светло-сенка и текстура.	Забележува и применува разновидни линии и црта контраст.
			Користи ритам и контраст на линии и облици во својот ликовен израз.	Црта контраст на линии со различен интензитет.
			Перцепира разновидност на облици, форми, големини, симетрија и асиметрија во природата.	Го открива и коментира за богатството на линии, ритам, текстура, статика-динамика на цртеж на познати уметници, мотив, техника.
			Има елементарни знаења за симетријата и истата ја применува во цртежот.	Воочува, препознава и именува линии, ритам на цтрежи на познати уметници.
			Поседува вештини за употреба на тушот.	

			Стекнува нови знаења и вештини преку совладување на нови техники и постапки-лавиран туш, бајц.	
			Поседува визуелно и тактилно и истото го користи за креативно изразување и компонирање во ликовна целина.	
			Користи фантазија за ликовно изразување на слушана музика (од акустички во ликовен симбол).	
			Набљудува уметнички дела (цртежи) и стекнува основни сваќања за уметничкиот простор.	
			Го открива и анализира богатството на линии (испреплетеност, контраст, ритам, текстура и др.) на цртежи на познати уметници.	

Сликање				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Ги знае и именува подлогите и сликарските материјали (хартија, темперни бои, четка, платно).	Умее да развива осетливост за присуство на бојата на предмети во природата и уметничките дела	Ги користи основните и секундарните бои и креативно ги применува во ликовна композиција	Соодветно ги користи подлогите, приборот и сликарските материјали	Соодветно ги користи подлогите, приборот и сликарските материјали
Ракува со материјали за сликање	Правилно да ракува со разни сликарски материјали (хартија, ткаенина, четка)	Умее да создаде ликовна композиција со ладни или топли бои	Воочува односи на бои и тонови, и создава претстава за колористички појави во природата и уметничките дела	Забележува различни тонови на боја во природата
Ги препознава и именува основните бои и нивните нијанси.	Ги применува сликарските техники	Разликува оргинална творба од репродукција	Ги забележува боите и тоновите во непосредната околина и со сликање ги претставува	Воочува локални бои на предмети и појави во непосредната околина
Умее креативно да се изразува со боја.	Ги знае основните бои и истите ги применува за добивање на секундарни бои		Воочува и препознава ахроматски и хроматски бои	Ги воочува и користи комплементарниот контраст на бои: зелена-црвена, жолта-виолетова, портокалова-сина
Одржува хигиена на облеката и приборот за сликање.	Умее да изрази контраст (светло-темно)		Препознава и применива при сликање комплементарен контраст	Комбинира мали и големи форми и ги збогатува со сликарска текстура

			на бои	(според карактерот на мотивот)
	Развива и негува хигиено-технички и работни навики		Ги препознава и применува комплементарните парови: зелено-црвено, жолто-виолетово, портокалово-сино	Покажува поголема осетливост за детали
			Во сликањето врши синтеза на важните и елиминирање на неважните елементи и детали	Преобразува (трансформира) ахроматска композиција во хроматска
			Стекнува елементарни знаења за мешањето на ахроматските бои и добивање на тонови со различна валерска вредност	Умее да нанесува погуст или поредок слој на боја на сликарската подлога
			Стекнува нови знаења преку совладување на нови техники и постапки-лавиран туш, бајц	Применува комбинирани ликовни техники
			Креативно ги комбинира боите со форми, текстури	Разликува и именува разни мотиви: мртва природа, пејзаж, портрет,

				композиција
			Ги изразува своите емоции преку контраст: светло-темно или комлементарен колорит	Ги искажува емоциите, мислењето и впечатоците од набљудувани дела (цртежи, слики, репродукции)
			Креативно комбинира форми, бои, ритам, големини	
			Истражува и експериментира со ликовните техники и елементи	
			Оспособен е да комбинира линеарен цртеж и текстура и на истиот да интервенира со акварелни бои	

Печатење			Графика	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Воочува дека со било кој предмет предмет	Умее да избира предмети со кои ќе печати.		Воочува контраст: светло-темно, црно-бело и истиот	Го воочува специфичниот ликовен израз на

премачкан со боја може да се направи и добие негов отпечаток.			го применува во графиките.	графиката како ликовно подрачје
Знае дека истиот предмет отпелатен од различна страна (па и со тркалање) ќе даде различни отпечатоци.	Печати самостојно и учествува во изработка на печатите.		Споредува темни линии и плоштини на бела хартија и бели линии и плоштини на црна хартија.	Ја познава техниката гипсорез, ги знае нејзините карактеристики, алати и постапки на работа
Самостојно избира предмети со кои ќе печати.	Печати со природни материјали и заклучува дека може да се повтори истата форма (ритам).		Има елементарни знаења за графиката како ликовно подрачје.	Умее самостојно да отпечати гипсорез
Самостојно пешати и делумно учествува во изработка на печатите (шаблони).	Самостојно исцртува и сече елементи за картон печатот		Ги знае поимите позитив и негатив.	Применува разновидни плошни форми, текстури (од текстил) во картон-печат
Заклучува дека со печатењето е можно повторување на истата форма (добивање речиси исти отпечатоци).	Самостојно изработува монотипија		Умее самостојно да печати монотипија.	Изработува и печати едноставен графички знак или декоративен елемент
Умее самостојно да го држи печатот и да прави отпечатоци.			Самостојно изработува матрица за картон-печат и печати.	Има основни сознанија за компјутерската графика (визуелните и ликовните карактеристики).
Ја регулира и контролира силата (притисок, стисок) на дланката и развива чувство на ритмичко движење на раката.			Совладува некои постапки за печатење: употреба на валјак, нанесување на боја, печатење.	

			Со печатење создава дезени, шари и истите ги користи во дизајнот.	

Моделирање и обликување	Обликување во просторот, моделирање и градење		Обликување во простор, моделирање	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Познава некои материјали за моделирање и обликување.	Умее да моделира	Има способност да набљудува, воочува (перцепира) предмети со едноставен и сложен волумен	Фокусирано набљудува, истражува и воочува визуелни разлики и волумени на истородни и на разнородни форми	Ја усовршува мануелната способност и различните постапки за работа
Ја набљудува и истражува околинатаи ги забележува различните форми меѓу предметите.	Ја набљудува и истражува околинатаи ги забележува ликовните карактеристики на формите	Умее да ја усовршува мануелната способност при моделирање	Ја забележува тридимензионалноста на предметите во просторот	Воочува и опишува волумен (аглест-валчест, испапчен-вдлабнат)
Истражува материјали преку визуелни и тактилни сетила	Ги открива карактеристиките на материјалите преку визуелни, тактилни и други сетила	Умее при моделирање да ги усовршува разните постапки на работа	Обликува тридимензионална фигура	Компонира две или повеќе фигури во една целина
Моделира со материјали со додавање и одземање	Моделира тридимензионални форми(едноставна и сложена форма)	Моделира тридимензионални форми (со едноставен и сложен волумен)	Диференцира (разликува) различни пропорции: големо-мало, цело-детаљ	Воочува разлики (вид) на релјеф (висок-низок) и моделира низок релјеф

Ја знае техниката на работа	Има елементарно искуство за карактеристиките на одделни предмети: едноставен-сложен, аглест-валчест, пол-празен, голем-мал.	Ја применува линијата текстурата при моделирање	Ги усовршува и ги користи при моделирање разните постапки на работа	Изработува макета на населбата, плоштад, улица, парк и на неа преставува просторно решение
Умее да обликува преку спојување, градење и конструирање со помош на разни форми и материјали	Правилно ги користи средствата и помагалата за моделирање и градење	Создава композиција со разни отпадни и други материјали	Воочува , препознава и користи симетрија или асиметрија	Ги знае карактеристиките на стиропорот и постапката на работа
Истражува дека одредени материјали можат да се користат на начин поинаков од вообичаениот	Умее тродимензионално ликовно да се изрази од разновиден материјал	Знае неколку скулптури во непосредната околина	Ја усовршува умешноста за користење материјали за тридимензионалното обликување и при обликувањето применува разни постапки (кинење, лепење, составување, врзување, превиткување и др.)	Го применува стиропорот во моделирање
Умее да работи во група	Умее да види скулптура	Умее од готови форми да создаде посложена композиција	Составува лико вна целина - асамблаж од предмети од разновидни материјали (дрво, хартија, пластика)	Го искажува своето мислење за тридимензионалните форми
Ја развива моториката			Забележува елементарни ликовни карактеристики на релјеф, скулптура.	Препознава полна пластика, статуа, релјеф, биста

			Умее да разликува релјеф и полна пластика	

Ликовни истражувачки активности	**Дизајн и визуелни комуникации**			
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Ја знае истражувачката постапка (набљудување, споредување, претпоставување, изведување заклучок)	Воочува ликовни вредности (украси, шари, бои) на предметите од секојдневната употреба	Умее да проценишто го привлекува неговото/нејзиното внимание кон некој предмет и зошто	Ја открива улогата на визуелните комуникации и дизајнот во комуникацијата помеѓу луѓето во секојдневниот живот	Воочува видови композиција
Умее да се ослободи од стравот и грижата од валкањето, како и од неуспехот при творењето	Открива дека предметите во неговото окружување имаат употреблива и практична функција и естетски се обликувани	Умее да го користи ритамот во дизајнот	Знае дека преку визуелните и електронските медиуми можат да стекнат нови знаења	Развива умешност за изработка на плакат
Знае да ја одбере положбата на своето тело во однос на подлогата додека твори	Дизејнира предмети за секојдневна употреба	Разликува илустрација, фотографија, корица за книга, постер, плакат	Ја знае улогата на печатените медиуми и графичкиот дизајн	Употребува геометриски и природни форми во изработка на фриз, орнамент...
Умее да ја развиеликовната љубопитност	Знае за примената на компјутерот при изработка на дизајн		Ја воочува практичната и естетската примена на предметите за секојдневна употреба	Користи елементи од народниот фолклор во дизајнирањето на предметите

Истражува и донесува заклучок дека познатите предмети или нивните делови можат да се променат и да се употребат на нестандарден начин			Ја воочува разликата помеѓу пишуваната и изговорената информација	Прави оригами според демонстрирано упатство
			Ја знае улогата на спотот, рекламата и дизајнот во маркетингот	Користи компјутер за изработка на дизајн
			Ги воочува елементите на рекламите (боите, буквите, знаците, симболите, пораката)	
			Ги воочува ликовните содржини, знаци и симболи во печатените средства (учебници, списанија, плакати и сл.)	
			Има елементарни знаења како да користи боја, текст и други визуелни знаци за да пренесе информација	
			Запознава, разликува и создава илустрација, корица за книга, плакат	

			Знае за стрипот и неговите комуникациски вредности	
			Умее да користи компјутер за изработка на дизајн	

Музичко образование

Тема: Изведбени активности	Тема: Изведбени активности		Тема: Изведбени активности	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Забележува звуци од природата и околината. Слуша и разликува шум, звук и глас од природата и околината.				
Се искажува за сопственото доживување на пријатни и непријатни шумови, звуци, гласови од природата и околината.				

Разбира поим правилен пејачки став. Зазема правилен пејачки став. Пее кратки мотиви по слух во опсег ре1 – ла1.	Воочува правилен и неправилен пејачи став. Пее кратки мотиви со правилен пејачки став, умерено без напрегање по слух во опсег c1-a1	Зазема правилен пејачки став при пеење. Пее по слух, умерено без напрегање. Пее кратки вежби (модели со тоновите сол и ми, со четвртини ноти и паузи) по нотен запис.	Пее кратки мелодиски целини со текст и на неутрален слог по слух. Пее кратки вежби (модели со тоновите до, ре, ми, сол, ла, со четвртини, половини и цели ноти и паузи) по нотен запис.	Пее кратки мелодиски целини со текст и на неутрален слог по слух. Пее кратки вежби (модели со тоновите до, ре, ми, фа, сол, ла, си, до2 со осмини, четвртини, половини и цели ноти и соодветни паузи) по нотен запис.
Пее песни со различен карактер и содржина во опсег ре1 – ла1; Разликува детски и народни песни. Дискутира за карактерот и содржината на песната.	Пее песни различни по содржина и карактер (до две строфи) во опсег c1-a1 со правилен пејачки став, умерено без напрегање. Дискутира за карактерот и содржината на песната. Разликува детски, уметнички и народни песни.	Дискутира за карактерот и содржината на песната. Пее песни различни по содржина и карактер во опсег c1-b1 со правилен пејачки став, умерено без напрегање, со израз (темпо, динамика и др.)	Пее песни со различен карактер и содржина во опсег до1 – до2. Дискутира за карактерот и содржината на песната. Применува правилна вокална интерпретација.	Објаснува за содржината на песната. Дискутира за карактерот на песната. Пее песни различни по карактер и содржина. Применува правилна вокална интерпретација.

Препознава бројалки. Изговара бројалки во одреден ритам.	Изговара бројалки со точен ритам и јасна дикција. Изведува бројалки со придружба на детски ритмички инструменти.	Изговара бројалки со точен ритам и јасна дикција. Изведува бројалки со придружба на детски ритмички инструменти.	Изговара бројалки во одреден ритам. Изговара бројалки во различно темпо, вклучително забавување и забрзување, и различна динамика, вклучително појачување и стишување, со јасна дикција. Изведува бројалки во одреден ритам во придружба на плескање со раце, тропкање со нозе и детски ритмички инструменти.	Изговара бројалки во различно темпо, вклучително забавување и забрзување, и различна динамика, вклучително појачување и стишување, со јасна дикција. Изведува бројалки во одреден ритам со јасна дикција во придружба на плескање со раце, тропкање со нозе и детски ритмички инструменти.
Препознава брзозборки. Изговара брзозборки со јасна дикција.	Изговара брзозборки со јасна дикција. Изговара брзозборки со различна брзина	Изговара брзозборки со правилен редослед и јасна дикција Изговара брзозборки со различна брзина.	Изговара брзозборки со правилен редослед и јасна дикција. Изведува брзозборки со промена на темпото (забрзување), динамиката (појачување и стишување) и јасна дикција.	Изговара брзозборки со правилен редослед и јасна дикција. Изведува брзозборки со промена на темпото (забрзување), динамиката (појачување и стишување) и јасна дикција.

Воочува различни видови на ритмички детски инструменти тропалки и стапчиња. Изведува кратки мотиви со точен ритам.	Воочува различни ритмички детски инструменти: дајре, ѕвончиња и барабанче. Повторува мотиви со точен ритам. Придружува позната песна со детски ритмички инструменти: дајре, ѕвончиња, барабанче.	Набројува различни видови на детски музички инструменти: триангл, металофон, блок флејта. Изведува кратки мелодиски мотиви по слух. Изведува едноставни вежби (кратки модели со тоновите сол и ми со четвртини ноти и паузи) по нотен запис. Придружува позната песна со детски музички инструменти: триангл, металофон, блок флејта.	Изведува кратки ритмички и мелодиски мотиви по слух. Изведува ритмички вежби по нотен запис со една линија. Изведува едноставни вежби (кратки модели со тоновите до, ре, ми, сол и ла со четвртини, половини и цели ноти и соодветни паузи) по нотен запис. Придружува позната песна со детски музички инструменти.	Изведува кратки ритмички и мелодиски мотиви по слух. Изведува ритмички вежби по нотен запис со една линија. Изведува едноставни вежби (кратки модели со тоновите до, ре, ми, фа, сол, ла, си, до2 со осмини, четвртини, половини и цели ноти и соодветни паузи) по нотен запис.

Изведува движења соодветно на ритамот во музиката. Се ориентира во просторот. Изведува едноставни танци и ора.	Прави движења соодветно на ритамот во музиката. Игра едноставни танци и ора со различни движења и во различни насоки.	Ги усогласува своите движења соодветно на ритамот во музиката и музичките карактеристики. Ги усогласува своите движења соодветно со движењата (чекорите) на партнерот (соиграчите) Игра едноставни танци и ора со различни движења и во различни насоки.	Ги усогласува своите движења соодветно на ритамот во музиката и музичките карактеристики. Ги усогласува своите движења соодветно со движењата (чекорите) на партнерот (соиграчите). Игра едноставни танци и ора со различни движења и во различни насоки.	Ги усогласува своите движења соодветно на ритамот во музиката и музичките карактеристики. Ги усогласува своите движења соодветно со движењата (чекорите) на партнерот (соиграчите). Игра едноставни танци и ора со различни движења и во различни насоки во соодветно темпо.

Учествува во музички игри и драматизации. Спонтано се изразува вербално, ликовно, преку движења. Покажува подготвеност да ги подели со други своите доживувања за слушани музички дела. Наученото го изведува пред други/публика. Покажува почит кон други изведувачи. Внимателно го следи настапот на другите ученици.	Учествува во музички игри и драматизации. Дава свои предлози за игри и драматизации. Спонтано се изразува преку танцови и движења.	Учествува во музички игри и драматизации. Дава свои предлози за игри и драматизации. Поврзува карактер на музиката со карактерот на ликовите и содржината на приказната. Спонтано се изразува преку танцови движења соодветно со карактерот на музиката.	Учествува во музички игри и драматизации. Дава свои предлози за игри и драматизации на зададена музика. Опишува карактер на музиката со користење на изучените поими (темпо, динамика, траење, висина на тоновите) и го поврзува со карактерот на ликовите и содржината на приказната. Спонтано се изразува преку танцови движења соодветно со карактерот на музиката.	Учествува во музички игри и драматизации. Дава свои предлози за игри и драматизации на зададена музика. Опишува карактер на музиката со користење на изучените поими (темпо, динамика, траење, висина на тоновите) и го поврзува со карактерот на ликовите и содржината на приказната. Спонтано се изразува преку танцови движења соодветно со карактерот на музиката.

			Креира кратки ритмички модели. Запишува ритмички модели со примена на изучени вредности на ноти и паузи и знак за повторување. Свири креирани ритмички модели на ДМИ – ритмички.	Креира кратки ритмички и мелодиски вежби. Решава музички ребуси, крстозбори со примена на изучените елементи од музичката писменост. Применува знаење од музичката писменост за музичко изразување.

Тема: Слушање музика		**Тема: Слушање музика**		
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Воочува звук, шум и глас. Споредува пријатни и непријатни шумови и звуци.				

Воочува детски, женски и машки гласови, во делата за слушање. Дискутира за карактерот на звучење на детски, женски и машки гласови. Споредува детски, женски и машки гласови.	Воочува вокална музика. Споредува вокална музика во однос на друг вид на музичка изведба.	Воочува вокална музика. Воочува изведувачки состав (еден или повеќе изведувачи).	Воочува вокална, инструментална и вокално-инструментална музика. Воочува музички изведувачи (вокални и инструментални, солисти и состави). Воочува темпо (забавување и забрзување) и динамика (појачување и стишување) во слушаните дела. Доживува различни видови изведби обработки/аранжмани) на исто дело.	Воочува вокална, инструментална и вокално-инструментална музика. Воочува музички изведувачи (вокални и инструментални, солисти и состави). Воочува темпо (забавување и забрзување) и динамика (појачување и стишување) во слушаните дела. Доживува различни изведби на исто дело.

Воочува брзина во музички примери. Споредува промена на брзина во изведба на музички примери.	Воочува инструментална музика. Споредува вокална и инструментална музика.	Воочува инструментална музика. Воочува изведувачки состав (еден или повеќе изведувачи).	Воочува музика од цртани филмови и филмови за деца. Воочува музички изведувачи (вокални и инструментални, солисти и состави). Воочува темпо (забавување и забрзување) и динамика (појачување и стишување) во слушаните дела. Разговара за карактерот на музиката и карактерот на ликовите на филмовите.	Воочува музика од цртани и детски филмови. Воочува музички изведувачи (вокални и инструментални, солисти и состави). Воочува темпо (забавување и забрзување) и динамика (појачување и стишување) во слушаната музика. Разговара за карактерот на музиката и карактерот на дејствието и ликовите на филмовите.

Воочува јачина во музички примери. Споредува промена на јачина на изведба во музички примери.	Воочува вокално-инструментална музика. Споредува вокална, инструментална и вокално-инструментална музика.	Воочува вокално-инструментална музика. Воочува вокални изведувачи и изведувачи на инструмент (еден или повеќе вокални/инструментални изведувачи).		
Воочува високи и ниски тонови во музички примери. Слуша промена на високи и ниски тонови во музички примери.	Воочува вид на изведба (слушно и визуелно) во слушаното дело. Препознава умерено и други видови на темпа во музичка композиција. Воочува инструментална музика и памти наслови и композитори на слушаните композиции.	Воочува вид на изведба (слушно и визуелно) во слушаното дело. Препознава умерено и други видови на темпа во музичка композиција. Воочува инструментална музика и памти наслови и композитори на слушаните композиции.		
Воочува траење (еднакво, долго, кратко) во музички примери. Споредува промена на траења во музички примери.	Дискутира за темпо и динамика на слушаните композиции.	Дискутира за темпо и динамика на слушаните композиции.		

Опишува карактер на слушаното дело (весело, тажно, игриво, маршово, хумористично и др.). Знае дека секоја музичка композиција има наслов и автор.	Опишува карактер на слушаното дело (весело, тажно, игриво, маршово, хумористично и др.).	Опишува карактер на слушаното дело (весело, тажно, игриво, маршово, хумористично и др.);		
Воочува примери од народното музичко творештво преку слушање и изведување на народни песни и ора. Искажува сопствени доживувања за слушаната народна музика. Споредува народна песна и народно оро.	Воочува примери од народното музичко творештво преку слушање и изведување на народни песни и ора. Искажува сопствени доживувања за слушаните народни песни и ора. Споредува народна песна, народно оро и инструментална изведба.			

Тема: Музичка писменост				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Воочува различни брзини (бавно -брзо). Споредува бавно и брзо движење.	Воочува различни брзини (бавно, брзо и умерено). Препознава основни видови на брзина (бавно, брзо и умерено).Препознава симболи за умерено, бавно и брзо движење.			
Воочува различни јачини (силно -тивко). Споредува основни јачини (силно - тивко).				
Воочува високи и ниски тонови. Споредува високи и ниски тонови.		Препознава тонови сол и ми на петолиније. Применува тонови ми и сол.	Препознава тонови: ла, ре и до1 на петолиније. Применува тонови: ла, ре и до1 на петолиније.	Препознава тонови: фа, си и до2 на петолиније. Применува тонови: фа, си и до2 на петолиније.

Воочува еднакви, долги и кратки траења. Споредува различни траења		Воочува тонови: ла, ре, до1 на петолиние. Именува тонови ла, ре и до на петолиние (напишани како пар).	Воочува тонови: фа, си, до2 на петолиние. Именува тонови: фа, си, до2 на петолиние.	Усвојува поим тонска скала. Препознава елементи на тонската скала (стапало, степен, полустепен, тетракорд).
	Препознава знаци на нотното писмо: петолиние, виолински клуч, цела нота и цела пауза, сол1 и ми1. Воочува тонови ми1 и сол1 на петолиние (напишани како пар). Именува тонови сол и ми на петолиние (напишани како пар). Споредува тонови сол и ми на петолиние (напишани како пар).	Воочува четвртина нота и четвртина пауза во петолиние. Применува четвртина нота и четвртина пауза. во петолиние.	Памти солмизациони имиња на тоновите. Изговара солмизациони имиња на тоновите.	Памти абецедни имиња на тоновите.

			Воочува половина и цела нота и пауза во петолиние. Применува половина и цела нота и пауза во петолиние.	Објаснува за интервал како поим и за интервалите прима, секунда и октава. Гради прима, секунда и октава усно и писмено. Воочува интервал прима, секунда и октава во мелодиска вежба. Користи интервал прима, секунда и октава во мелодиска вежба.
			Усвојува поими темпо и динамика. Воочува и применува забавување и забрзување на темпото во вежби. Воочува и применува појачување и стишување на динамиката во вежби	Воочува 2/4 и 3/4 такт. Објаснува 2/4 и 3/4 такт.

			Воочува знак за повторување. Применува знак за повторување.	Воочува осмина нота и осмина пауза во петолиние. Применува осмина нота и осмина пауза во петолиние.
				Воочува знаци за прва и втора волта. Применува знаци за прва и втора волта .

			Тема: Народно музичко творештво	
Прво одделение	Второ одделение	Трето одделение	Четврто одделение	Петто одделение
			Разбира поим народно музичко творештво. Воочува елементи од народното музичко творештво. Објаснува елементи на народното музичко творештво на својот народ и народите кои живеат во нашата држава.	Разбира поим народни песни како дел од народното музичко творештво – музички фолклор. Воочува народни песни на својот народ и народите кои живеат во нашата држава според нивни карактеристики. Објаснува за народни песни на својот народ и народите кои живеат во нашата држава.

			Разбира поими традиција и обичаи. Воочува разни обичаи на својот народ и народите кои живеат во нашата држава. Објаснува и споредува обичаи на својот народ и народите кои живеат во нашата држава.	Разбира поим народни ора како дел од музичкиот фолклор. Воочува народни ора на својот народ и народите кои живеат во нашата држава. Објаснува за народни ора на својот народ и народите кои живеат во нашата држава.
				Разбира поим народни музички инструменти. Воочува народни музички инструменти визуелно и по слух. Објаснува зазаедничките специфики нанародните музички инструменти.

<u>**Природни науки**</u>

Тема: Ние		Животни процеси	Живеалишта	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Препознава разлики и сличности кај луѓето (меѓу секој од нив).		Групира живи суштества со користење на едноставни карактеристики за да го образложи групирањето.	Истражува како различни животни може да се најдат во различни живеалишта и се приспособени на животната средина во која живеат. Избира инструменти и одлучува што да мери.	
Препознава и именува главни надворешни делови на телото.		Знае за животните процеси кои се заеднички за луѓето и за животните вклучувајќи ги исхраната (вода и храна), движењето, растот и репродукцијата.	Избира инструменти и одлучува што да мери.	
Истражува како сетилата им овозможуваат на луѓето и на другите животни да бидат свесни за светот околу нив.		Опишува разлики меѓу живи и неживи нешта со користење на усвоеното знаење за животните процеси.	Може да собира докази во најразлични контексти.	

		Знае дека растенијата имаат потреба од корени, листови и стебла за да растат добро.	Користи едноставни клучеви за одредување со цел групирање и именување на растенијата и животните.	
			Врши релевантни набљудувања и споредби во најразлични контексти.	
			Умее да ги претстави резултатите преку цртежи, столбести графикони и табели.	
			Идентификува едноставни трендови и модели во резултатите и нуди објаснувања за некои од нив.	
			Опишува како човечкото делување влијае врз животната средина, на пр. загадување на реките, рециклирање на отпадот.	
			Ги поврзува доказите со научното знаење и разбирање во одредени контексти.	

Тема: Од што е направено	Тема: Промена на материјалите	Тема: Материјали	Тема: Цврсти материи, течности и гасови	Тема: Испарување и кондензација
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Користи сетила за да истражува и дискутира за различни материјали.	Знае како формите на некои материјали може да се менуваат со гмечење, извиткување, вртење и/или истегнување.	Знае дека секој материјал има специфични својства (на пример: тврдина, мекост, сјај).	Знае дека материјата може да биде во цврста, течна или гасовита состојба.	Знае дека испарување се случува кога течност се претвора во гас.
Може да идентификува карактеристики на различни материјали.	Истражува и опишува начин на којшто некои секојдневни материјали се менуваат кога се загреани или изладени.	Истражува и согледува дека некои материјали се магнетни, а многу од нив не се такви.	Врши релевантни набљудувања и споредби во најразлични контексти.	Врши релевантни набљудувања.
Препознава и именува познати материјали.	Умее да препознава дека некои материјали можат да се растворат во вода.	Дискутира зошто материјалите се избрани за специфични цели заради нивните својства.	Идентификува едноставни трендови и модели во резултатите и нуди објаснувања за некои од нив.	Може да користи знаење и разбирање за да планира како да изврши фер тест.
Сортира предмети во групи според својствата на нивните материјали.	Знае дека некои материјали се појавуваат природно, а други се вештачки.	Умее да класифицира материјали според нивните својства.	Истражува како материјалите се менуваат кога се загреваат и кога се ладат.	Умее да претставува резултати во столбести дијаграми и линиски графикони.
			Мери температура, време, сила и должина.	Знае дека кондензација се случува кога гас се претвора во течност и

				дека тоа е обратно од испарувањето.
			Умее да претставува резултати преку цртежи, столбести графикони и табели.	Знае дека воздухот содржи водна пареа и кога ќе наиде на ладна површина, водната пара може да кондензира.
			Може да проверува идеја или претпоставка врз основа на научно знаење и разбирање.	Знае дека водата врие на 100 °C и дека ледот се топи на 0 °C.
			Знае дека топењето е процес во кој цврстата материја се претвора во течност и претставува обратен процес од замрзнувањето.	Умее да мери волумен, температура, време, должина и сила.
			Набљудува и заклучува дека водата се претвора во пареа кога е загреана, но со ладење пареата повторно се претвора во вода.	Препознава и кажува претпоставки од шаблони кои се повторуваат во податоците и предлага објаснувања со користење на научното знаење и

				разбирање.
				Знае дека кога течностите испаруваат од растворот цврстите материи остануваат во садот.
				Знае да ги наведе факторите кои треба да се земат предвид во различни контексти.
				Знае дека научниците комбинираат докази со креативно размислување за да предложат нови идеи и објаснувања за појавата.
				Изнесува претпоставки за тоа што ќе се случи врз база на научно знаење и разбирање и предлага и разговара како да го провери тоа.

	Тема: Разгледување карпи			
	Препознава некои видови карпи и наведува начини на употребата на различните карпи .			
Тема: Живеење и растење		**Тема: Сетила**	**Тема: Скелет и мускули**	**Тема: Како ги гледаме нештата околу нас**
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Знае дека животните и растенијата се живи суштества.		Истражува човечки сетила и начини на кои тие се користат за да се осознае светот.	Знае дека луѓето (а и некои животни) имаат коскен скелет во внатрешноста на своите тела.	Знае дека ние гледаме извори на светлина бидејќи светлината од изворот влегува во нашите очи.
Знае дека постојат живи суштества и предмети што не се живи.			Умее да проверува идеја или претпоставка врз основа на научно знаење и разбирање.	Знае дека интензитетот на светлина може да се измери.
Истражува начини на кои различни животни и растенија живеат во локалната животна средина.			Може да врши релевантни набљудувања и споредби во најразлични контексти	Може да врши релевантни набљудувања.

Знае дека луѓето имаат потреба од здрава храна, правилна исхрана и користење на вода.			Умее да претставува резултати преку цртежи, столбести графикони и табели.	Истражува и може да заклучи дека непроѕирни материјали не пропуштаат светлина, а провидните пропуштаат многу светлина .
Знае дека луѓето и животните даваат поколенија кои израснуваат во возрасни.			Знае дека скелетот расте со растењето на човекот и го држи и заштитува телото.	Набљудува и согледува дека сенки се образуваат кога светлината што патува од изворот се блокира.
			Може да предлага прашања за проверување, дава претпоставки и ги споделува со останатите.	Знае дека светлинските зраци може да бидат одбиени од површините вклучувајќи ги и огледалата и кога одбиената светлина влегува во нашите очи ние го гледаме предметот.
			Умее да мери температура, време, сила и должина.	Може да толкува податоци и искажува

				свое размислување дали се доволни за да извлече заклучоци.
			Идентификува едноставни трендови и модели во резултатите и нуди објаснувања за некои од нив.	Истражува зошто зракот светлина ја менува насоката кога се одбива од површина.
			Знае дека мускулот мора да се собере за да ја придвижи коската и дека мускулите работат во парови.	Набројува фактори кои треба да се земат предвид во различни контексти.
			Ја објаснува улогата на лекарствата и нивната правилна употреба.	Може да користи знаење и разбирање за да планира како да изврши фер тест.
				Умее да претставува резултати во столбести дијаграми и линиски графикони.

Тема: Туркања и влечења	Тема: Светлина и темнина	Тема: Воведување сили	Тема: Како работат магнетите?	Тема: Сенки
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Истражува, разговора и може да го опишува движењето на познати предмети.	Умее да идентификува различни извори на светлина вклучувајќи го и сонцето	Знае дека силата на туркањето и влечењето се примери на сили кои можат да се измерат со мерачи на сила	Ги истражува силите меѓу магнетите и знае дека магнетите може да се привлекуваат или да се одбиваат.	Истражува како непроѕирните материјали не пропуштаат светлина а проѕирните пропуштаат многу светлина.
Знае дека туркање и влечење настанува под дејство на сили.	Знае дека темнината е отсуство на светлина	Истражува и согледува како силите може да направат предметите да започнат да се движат или да го сопрат движењето	Може да ги поврзува доказите со научното знаење и разбирање во одредени контексти.	Умее да користи набљудување и мерење за да ја провери претпоставката и направи врска.
Знае дека а туркањето и влечењето претставуваат сили .	Може да идентификува сенки	Знае дека туркањата и влечењата настануваат под дејство на сили и дека тие може да се измерат со мерачи за сили	Може да проверува идеја или претпоставка врз основа на научно знаење и разбирање.	Искажува дали резултатите ги поддржуваат претпоставките.

Знае дека кога предметите се забрзуваат, забавуваат или ја менуваат насоката, постои причина за тоа.		Истражува и согледува како силите можат да ја променат формата на предметот	Умее да мери температура, време, сила и должина.	Искажува претпоставки за тоа што ќе се случи врз база на научно знаење и разбирање и предлага и разговара како да го провери тоа.
			Искажува свое размислување за потребата од повторени мерења, на пример, мерења на должината.	Знае дека сенки се образуваат кога светлината што патува од изворот се блокира.
			Умее да претставува резултати преку цртежи, столбести графикони и табели.	Истражува и знае дека големината на сенката зависи од позицијата на предметот.
			Знае дека магнетите некои метали ги привлекуваат, а некои не ги привлекуваат.	Може да врши релевантни набљудувања
			Умее да собира докази во најразлични контексти.	Може да користи знаење за да планира како да изврши фер тест.

			Може да врши релевантни набљудувања и споредби во најразлични контексти.	Дискутира за потребата од постојани набљудувања и мерења.
				Умее да мери воумен, температура, време, должина и сила.
				Умее да претстатува резултати со столбести дијаграми и линиски графикони.
				Знае дека јачината на светлината може да се измери.
	Тема: Ден и ноќ			**Тема: Движењето на Земјата**
	Знае како се движи Сонцето во текот на денот и како сенките се менуваат.			Знае дека привидното движење на Сонцето е предизвикано од вртењето на Земјата околу својата оска.
	Знае како вртењето на Земјата доведува до појавата на ден и ноќ.			Може да врши релевантни набљудувања.

	Знае како и зошто се менува положбата на Сонцето во текот на денот и како сенките се менуваат во текот на денот .			Искажува претпоставки од шаблони во податоци и предлага објаснувања користејќи научно знаење и разбирање.
				Знае дека сенките се менуваат во должина и позиција во текот на денот.
				Умее да мери волумен, температура, време, должина и сила.
				Знае дека Земјата се движи околу својата оска еднаш во текот на секои 24 часа.
				Знае дека на Земјата ѝ е потребна една година за да заврти околу Сонцето, вртејќи се истовремено околку својата оска како што се движи.

				Истражува за животите и откритијата на научници кои го истражувале Сончевиот систем и ѕвездите.
				Знае дека научниците комбинираат докази со креативно размислување за да предложат нови идеи и објаснувања за појавата.
Тема: Произведување звуци	**Тема: Електрична енергија**	**Тема: Правење струјни кола**	**Тема: Звук**	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделени**
Умее да идентификува повеќе извори на звук.	Ги препознава елементите на прости кола, вклучувајќи батерии.	Умее да составува затворено струјно коло со прекинувач, ќелија (батерија), жица и ламби.	Знае дека звуците се создаваат кога осцилираат предмети, материјали или воздух и знае дека јачината на звукот се мери во децибели.	
Објаснува дека со оддалечување на звукот од	Знае како прекинувач може да се користи за	Умее да избира инструменти и одлучува	Може да собира докази во најразлични контексти.	

изворот, станува понејасен.	прекин на струјно коло.	што да мери.		
Знае дека слушаме кога звукот влегува во нашето уво.		Истражува и утврдува дека еден електричен уред не би функционирал доколку има прекин во колото.	Умее да претставува резултати преку цртежи, столбести графикони и табели.	
		Може да проверува идеја или претпоставка врз основа на научно знаење и разбирање.	Знае како звукот патува низ различни материјали до увото.	
		Може да осмислува фер тест и планира како да собере доволно докази.	Објаснува што покажуваат доказите и дали тие ги потврдуваат претпоставките., а тоа Јасно им го пренесува на останатите.	
		Знае дека електричната енергија протекува и дека протокот може да се опише преку модел, на пример, честици што се движат во едно коло.	Знае дека некои материјали се ефективни во спречување звукот да патува низ нив.	
			Може да осмислува фер тест и да планира како да собере доволно докази.	

			Може да предлага прашања за проверување, да искажува претпоставки и да ги споделува со останатите.	
			Истражува и утврдува како висината на тонот опишува колку е некој тон висок или низок и дека нискиот и високиот звук може да бидат тивки или гласни.	
			Може да користи секундарни извори.	
			Истражува како може да се промени висината на тонот кај музичките инструменти.	
			Може да проверува идеја или претпоставка врз основа на научно знаење и разбирање.	
			Идентификува едноставни трендови и модели во резултатите и нуди објаснувања за некои од	

			нив.	
			Може да ги поврзува доказите со научното знаење и разбирање во одредени контексти.	
Тема: Одгледување растенија	**Тема: Растенијата и животните околу нас**	**Тема: Растенија што цутат**		**Тема: Животниот циклус на цветните растенија**
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Знае дека растенијата се живи суштества.	Знае дека има сличности и разлики меѓу локалните животни средини и знае за начините преку кои тие влијаат на животните и растенијата кои живеат во нив.	Знае дека растенијата имаат корени, листови, стебла и цветови.		Знае дека растенијата се размножуваат.
Именува главни делови на едно растение, гледајќи во вистински растенија и модели.	Ги разбира начините за грижа за животната средина.	Ја објаснува потребата на растенијата од светлина и вода за да можат да растат.		Може да врши релевантни набљудувања.

Истражува како семињата растат во растенија што цветаат.	Може да набљудува и разговора за набљудувањата за времето и да ги запишува добиените податоци за времето.	Знае дека водата минува низ корените и се пренесува преку стеблото.		Знае дека растенијата создаваат цветови кои имаат машки и женски органи; дека семињата се формираат кога поленот од машкиот орган го оплодува јајцето во женскиот орган (толчникот).
Знае дека растенијата имаат потреба од светлина и вода за да растат.		Знае дека растенијата имаат потреба од здрави корени, листови и стебла за да растат добро		Знае дека инсектите вршат опрашување на некои цвеќиња.
				Умее да претставува резултати во столбести дијаграми и линиски графикони.
				Искажува дали резултатите ги поддржуваат претпоставките.
				Знае дека семињата може да бидат расејани на различни начини.

				Умее да користи набљудување и мерење за да ја провери претпоставката и направи врска.
				Идентификува фактори кои треба да бидат земени предвид во различни контексти.
				Знае дека цветните растенија имаат животен циклус кој вклучува опрашување, плодување, создавање семе, расејување на семето и `ртење.
				Тема: Истражување на растот на растенијата
				Истражува и објаснува дека на семињата им е потребна вода и топлина за `ртење, но не и светлина.

				Може да толкува податоци и искажува свое размислување дали се доволни за да извлече заклучоци.
				Ја дискутира потребата од повторени набљудувања и мерења.
				Знае дека на растенијата им е потребна енергија од сончевата светлина за да растат.
				Искажува претпоставки за тоа што ќе се случи врз база на научно знаење и разбирање и предлага и разговара како да го провери тоа.
		Тема: Одржува здравје		
		Ги знае животните процеси заеднички за луѓето и		

		животните, вклучувајќи ги исхранта (вода и храна), движењето, растот и репродукцијата.		
		Истражува и утврдува дека вежбите и разновидната исхрана е потребна за одржување на здравјето.		
		Знае дека некоја храна може да биде штетна за здравјето, на пример многу блага или многу мрсна храна.		

Техничко образование

			Тема: Графичка писменост	Тема: Графичко комуницирање
Прво одделение	Второ одделение	Трето одделение	Четврто одделение	Петто одделение
			Има елементарни знаења за значењето на работното место.	Знае како се организира работно место.
			Знае за видовите технички линии и нивната правилна употреба.	Правилно го употребува приборот за техничко цртање.
			Знае дека постои пат од идеја до реализација (скица и технички цртеж).	Може да идентификува формати на хартија.
			Ги употребува основните мерни единици: метар, дециметар, сантиметар и милиметар на мерење должина, висина, ширина, дебелина и длабочина.	Умее да скицира сопствени идеи на едноставни фигури. Умее да црта рамка и составница.
			Знае што е размер и го применува знаењето.	Умее да ги применува правилата за техничко цртање, на основа на скицата да изработи технички цртеж.
			Има сознанија за значењето и потребата на котирање.	Може да чита работилнички и монтажен тех нички цртеж.
			Ги знае можностите за цртање на компјутер (елементи за цртање во ПАИНТ)	Умее да користи компјутер за цртање на едноставни технички цртежи.

			Тема: Материјали, градба и обликување	Тема: Материјали, градба и обликување
Прво одделение	Второ одделение	Трето одделение	Четврто одделение	Петто одделение
			Има елементарни знаења за добивање на хартијата и полукартонот. Знае за некои особини на хартијата и полукартонот. Има познавања за значењето на хартијата во секојдневни от живот и работата на човекот.	Може да се грижи за личната и колективната безбедност при работата. Умее да го организира работното место.
			Покажува дека е оспособен/а за изведување на основните работните постапки при работа со хартија и полукартон(работни постапки,суровина, производ, макета). Знае дека постојат можности за обновување (рециклажа) на хартијата и полукартонот.	Има знаења за материјалите (картон, дрво, мека жица) и нивните физички, механички својства.
			Има елементарни знаења за добивање на текстилот. Умее да ги разликува природниот од вештачкиот текстил (волна, памук, лен, коноп).	Има елементарни знаења за определувањето на технолошки постапки при работа со материјалите (чекори од идеја до готов производ).
			Знае некои својства на текстилот (впивање на вода, растегливост и мекост). Умее да изведува елементарни работните постапки (кроење и шиење).	Умее правилно да го употребува алатот при работните постапки.
			Има сознанија за значењето на шумите и технич кото дрво (греди, штици).	Умее рационал но да ги користи материјалите при работата.

			Знае за некои особини на дрвото (боја, текстура, тврдост).	
			Умее со пила и турпија да сече и рамни дрво, а потоа деловите да ги составува.	Искажува позитивен став кон работата.
			Тема: Конструктивно творештво	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Има елементарни знаења за техничкото творештво (елементи за составување - завртки и навртки).	Умее безбедно да користи технички средс тва (фен, бојлер, столна ламба и др.).
			Има основни техничко-технолошки знаења и умее да ги примени (склопување и расклопување, изработка на модел и макета).	Може да открива и идентификува извори на сила.
				Има елементарни знаења за пренос на сила и движење. Именува елементи за пренос на сила и движење (оска, ремен, ременици и запчаници).
				Знае кои се природните извори на енергија (сонце, вода и ветер).
				Умее да конструира едноставни модели или макети од конструкторски материјали по сопствена идеја (воденично тркало и ветерница).

			Тема: Сообраќај	
Прво одделение	Второ одделение	Трето одделение	Четврто одделение	Петто одделение
			Има продлабочени знаења за сообраќајот во околината(правила и пропи си за движење на пешаците во сообраќајот).	Ги знае со елементите и објектите на патот (коловоз, сообраќајна лента , тротоар и велосипедска патека).
			Умее безбедно да учествува (да се движи) во сообраќајот.	Умее безбедно да учествува во сообраќајот.
			Умее да ги почитува сообраќајните знаци во реална ситуација ((пат со првенство на минување, крстосување со пат со првенство на минување, обележан пешачки премин, забрана на сообраќајот за пешаци).	Ги почитува сообраќајните зна и, правила и прописи во реална ситуација.
			Умееда направи реална проценка на сообраќајната ситуација за безбедно поминување на нерегулирана крстосница.	Може да направи реална проценка на сообраќајната ситуација за безбедно учество во сообраќајот. Знае и умее реално да ја процени сообраќајната ситуација на крстосница и безбедно да ја помине.
				Ги применува и почитува правилата и прописите за велосипедист во патниот сообраќај. Ги знае последиците од неисправноста на велосипедот. Правилно го користи и одржува велосипедот. Умее да вози велосипед на полигон.

				Покажува култура на однесување кон средствата во патниот сообраќај како пешак, велосипедист, возач на ролери, сопатник во патниот сообраќај.

Работа со компјутери и основи на програмирањето

		Тема: Почетни чекори при користење на комјутер	Тема: Основи на користење комјутер и друга ИТ	Тема: Основи на користење комјутер и друга ИТ
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
		Ги знае основните делови на комјутерскиот систем.	Ги објаснува основните делови на компјутерскиот систем и ги идентификува нивните основни функции.	Ги објаснува основните делови на компјутерскиот систем и ги идентификува нивните основни функции.
		Го знае поимот оперативен систем и ја објаснува работната околина на оперативниот систем.	Има сознанија за улогата на меморијата и процесорите во компјутерот, како и за различните видови меморија.	Ја знае улогата на меморијата и процесорите во компјутерот, како и различни видови меморија.
		Ги познава и почитува основните правила за работа со комјутер.	Прави разлика меѓу оперативен систем и апликативен софтвер.	Го знае поимот оперативен систем и прави разлика меѓу оперативен систем и апликативен софтвер.
		Има воспоставена координација помеѓу раката и очите при	Правилно ги извршува основните операции во оперативниот систем.	Правилно ги извршува основните операции во оперативниот систем.

		движење на глувчето. Умее да ја користи тастатурата, глувчето и/или површината на допир.	Ги познава и почитува основните правила за работа и етичко користење компјутер.	Ги знае и почитува основните правила за работа и етичко користење компјутер.
		Умее да селектира објекти и истите да ги поместува. Умее да го зачува документот, преку користење соодветна апликација.	Знае што е вирус и антивирусна програма.	Ги има усвоено поимите вирус и антивирусна програма.
		Може да прави разлика помеѓу различните уреди: комјутер, лаптоп, таблет и смартфон.	Ги објаснува разликите помеѓу различните уреди: компјутер, лаптоп, таблет, смартфон.	Ги објаснува разликите помеѓу различните уреди: компјутер, лаптоп, таблет, смартфон.
		Објаснува каква е правилната позиција на телото при користење на комјутер, лаптоп, таблет и смартфон.	Зазема правилна позиција на телото при користење на компјутер, лаптоп, таблет, смартфон.	Правилно го поставува телото при користење на компјутер, лаптоп, таблет, смартфон.
Тема: Комјутерска графика			**Тема: Програма за мултимедијални презентации**	**Тема: Програма за мултимедијални презентации**
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
		Има основни сознанија за програмите за работа со комјутерска графика.	Може да креира едноставна мултимедијална презентација.	Самостојно креира едноставна мултимедијална презентација.
		Ги препознава и користи алатките за создавање	Умее да додава и уредува графички објект во слајд од мултимедијална	Додава и уредува графички објект во слајд од мултимедијална презентација

		едноставни цртежи.	презентација.	
		Ја разбира анимацијата како множество од последователни слики.	Умее да додава анимации и транзиции во презентација.	Самостојно додавава анимации и транзиции во презентација.
		Создава кратка анимација со погодна апликација.	Умее да додава аудио и видеозаписи во мултимедијална презентација.	Додава аудио и видеозаписи во мултимедијална презентација.
			Може да изготви целосна презентација со слајдови и да ја искористи за одржување усна презентација.	Изготвува целосна презентација со слајдови и ја искористи за одржување усна презентација.
Тема: Работа со текст			**Тема: Работа со текст**	**Тема: Работа со текст**
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
		Има основни сознанија за програмите за обработка на текст.	Може да креира и форматира текстови.	Самостојно креира и форматира текстови.
		Ги знае основните карактеристики на тастатурата и ја користи при создавање на одделни букви и цели зборови.	Умее да манипулира со делови на текст(селекција, преместување и копирање, да прави набројување во текст на различни начини).	Самостојно манипулирасо делови на текст(селекција, преместување и копирање, прави набројување во текст на различни начини).
		Знае да вклучува поддршка за работа на латиница и кирилица.	Знае да вметнува слики во документ од различни места и да ги уредува	Самостојно вметнува слики во документ од различни места и да ги

			истите.	уредува истите.
		Го знае значењето на курсерот и управува со навигацискиот регион на тастатурата и со глувчето. Знае да ја користи типката Shift за добивање на голема буква.	Умее да ги користи алатките од лентата за цртање.	Ги користи алатките од лентата за цртање.
		Може да одреди и промени боја, големина, порамнување, стил на текст (масно, закосено, подвлечено).	Умее да креира и уредува табела во документ.	Самостојно креира и уредува табела во документ.
		Умее да внесува и да зачувува краток текст.		
Тема: Онлајн живеење			**Тема: Онлајн живеење Тема: Онлајн живеење**	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
		Знае дека Интернетот е средство за добивање и споделување информации/содржини.	Ги објаснува поимите компјутерска мрежа и Интернет.	Ги објаснува поимите Интернет и компјутерска мрежа.
		Знае како да отвори веб - страница и да се ориентира во неа.	Препознава различни видови Интернет сервиси (услуги).	Знае различни видови Интернет сервиси (услуги).

		Знае како да се движи од една на друга веб – страница, односно да ги препознава позициите кои се хиперлинкови.	Умее да користи веб-прелистувач и сите негови значајни елементи (алатки, работа со табови).	Самостојно користи вебпрелистувач и сите негови значајни елементи (алатки, работа со табови).
		Знае како да пронајде информација од Интернет за одредена цел.	Умее да пронајде информација од Интернет за одредена цел со помош на клучни зборови.	Самостојно пронаоѓа информација од Интернет за одредена цел со помош на клучни зборови.
		Умее да селектира и да зачува содржина.	Умее да пронаоѓа и преслушува звучни и видеосодржини на Интернет.	Пронаоѓа и преслушува звучни и видеосодржини на Интернет.
		Умее да пронаоѓа и преслушува звучни содржини на Интернет.	Користи електронска пошта за комуникација.	Самостојно користи електронска пошта за комуникација.
		Ги знае можностите за текстуална, аудио и видео комуникација преку Интернет.	Ги користи можностите за текстуална, аудио и видео комуникација преку Интернет.	Умее да оствари текстуална, аудио и видео комуникација преку Интернет.
		Ги знае последиците од споделување приватни информации преку Интернет.	Ги објаснува последиците од споделување на приватни информации на Интернет.	Објаснува какви можат да бидат последиците од споделување на приватни информации на Интернет.
			Има сознанија за можностите за блогирање.	Знае какви се можностите за блогирање.
		Тема:Колаж од содржини		
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**

		Има основни знаења за начинот на комбинирање на графика и текст.		
		Умее да создаде документ кој содржи графика и текст.		
		Умее да зачува подготвен документ.		
		Тема: Поим за алгоритми и програми	**Тема: Запознавање со информатички концепти преку решавање на логички натпреварувачки задачи**	**Тема: Запознавање со информатички концепти преку решавање на логички натпреварувачки задачи**
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
		Ги знае поимите алгоритам и програма.	Знае логички натпреварувачки задачи и начинот на нивното решавање.	Знае различни логички натпреварувачки задачи и начинот на нивното решавање
		Има сознанија за примената на програмите во комјутерите и секојдневниот живот.	Умее да решава логички натпреварувачки задачи.	Самостојно решава логички натпреварувачки задачи.
		Има сознанија за начинот на кој комјутерот извршува одредена програма – прецизно и недвосмислено следење и извршување на последователните инструкции.	Има сознанија за информатички концепти преку анализа на поврзаноста на пример задачи со соодветните концепти.	Знае бројни информатички концепти преку анализа на поврзаноста на пример задачи со соодветните концепти.

		Тема: Совладување на алгоритамско размислување преку игра	Тема:Алгоритми, програми, и совладување на алгоритамско размислување преку игра	Тема:Алгоритми, програми и совладување на алгоритамско размислување преку игра
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
		Ја спроведува секоја инструкција од избраната игра правилно.	Ги знае поимите алгоритам и програма преку примери запримената на програмите во компјутерите и во секојдневниот живот.	Ги објаснува поимите алгоритам и програма и ја објаснува преку примери примената на програмите во компјутерите и во секојдневниот живот;
		Знае одредени алгоритми преку физички активности и предностите од нивното применување.	Го знае начинот на кој компјутерот извршува одредена програма – прецизно и недвосмислено следење и извршување на последователните инструкции.	Го објаснува начинот на кој компјутерот извршува одредена програма – прецизно и недвосмислено следење и извршување на последователните инструкции
			Умее да ги спроведува инструкциите од игрите правилно.	Самостојно и правилно ги спроведува инструкциите од игрите.
			Разбира јазични конструкции во форма на алгоритамско изразување.	Разбира јазични конструкции во форма на алгоритамско изразување.
			Знае за одредени алгоритми преку физички активности и за предностите од нивното применување.	Знае алгоритми преку физички активности и предностите од нивното применување.

		Тема:Креирање на едноставни програми	Тема: Креирање на едноставни програми	Тема: Креирање на едноставни програми
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
		Има сознанија за концептот на програмирање.	Го разбира концептот на програмирањето.	Го разбира концептот на програмирањето.
		Знае дека постојат различни програмски јазици.	Умее да наброи различни програмски јазици.	Набројува различни програмски јазици.
		Има сознанија за процесот на пишување и изврјжување на една програма во соодветната околина. Ги познава и правилно ги именува и користи елементите од соодветната околина за програмирање.	Знае за процесот на пишување и извршување на една програма во соодветната околина, ги познава и правилно ги именува и користи елементите од соодветната околина за програмирање.	Го знае процесот на пишување и извршување на една програма во соодветната околина и да ги познава и правилно да ги именува и користи елементите од соодветната околина за програмирање.
		Умее да извршува готов точен програмски код.	Извршува готов точен програмски код и да може да прави исправки (дебагирање) во едноставни кодови кои содржат мали грешки.	Самостојно извршува готов точен програмски код и може да прави исправки (дебагирање) во едноставни кодови кои содржат мали грешки.
		Има сознанија за процесот на дебагирање.	Умее да дебагира креирани програми.	Дебагира креирани програми.
		Умее да креира кратки и едноставни програми со редоследна структура.	Умее да креира програми со редоследна структура.	Самостојно креира програми со редоследна структура.
			Умее да креира програми кои вклучуваат променливи.	Самостојно креира програми кои вклучуваат променливи.

			Умее да креира програми со структура за избор од две можности.	Самостојно креира програми со структура за избор од две можности.
			Умее да креира програми со структура за повторување.	Самостојно креира програми со структура за повторување.
			Умее да креира програми со комбинација од структури и програми кои вклучуваат настани.	Самостојно креира програми со комбинација од структури и програми кои вклучуваат настани.

Општество

Тема: Јас и другите	Тема:Јас со другите	Тема: Јас со другите и другите со мене		Тема: Личноста во групата и во општеството
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Ги знае основните податоци за себе (што може, што умее, што не може). Ги открива своите интереси и да ги негува.	Знае да се претстави себеси, што умее, што може, што сака, што му се допаѓа кај себеси.			Се доживува себеси како дел од групата, со свои можности, идеи, потреби, желби.
Искажува свое мислење.	Знае дека секој има свое мислење/ различно или исто со другите. Го почитува мислењето на другите.			Ги почитува различните идеи, можности, желби и потреби.
Развива позитивна слика за себе и самодоверба.	Има самодоверба, верува во своите постапки и способности.	Се познава себеси, развива самодоверба со својот личен напредок, своите цели, потреби и желби.		

Препознава и искажува различни чувства кај себе (љубов, радост, тага, страв).		Спознава дека луѓето кои живеат и работат заедно стапуваат во одредени меѓусебни односи (љубов, почитување, грижа, пријателство, соработка, праведност).		Го познава значењето на поимот социјализација. Сфаќа дека заедничките напори даваат успех. Има сознанија за одделни фактори на социјализацијата и ја сфаќа нивната улога.
Развива навики за културно однесување кон другите. Се оспособува да решава елементарни конфликти со мала помош на возрасните.	Ја сфаќа функцијата на правилата за заедничко живеење (во училиште, во семејство).			Го сфаќа значењето од живеењето во група. Ги почитува донесените правила на однесување во средината. Зборува за причините за појавата на конфликти во средината.
Воочува разлики и сличности меѓу себе и другите.		Покажува почитување на разликите (пол, етничка припадност, социјално потекло, надворешен изглед).		
Ги почитува другите и помага на помалите и различните од себе.		Покажува почитување и доверба кон другите.		Покажува солидарност кон другите.

	Знае дека секој човек има права и одговорности.	Ги знае основните детски права.		Ги знае основните човекови права. Ги знае правата на децата.
		Има основни сознанија за службите и луѓето кои помагаат да се остварат и кои ги заштитуваат детските права (Детска амбасада; УНИЦЕФ; СОС-телефон).		
				Има елементарни сознанија за значењето на поимот девијација. Воочува девијантни однесувања на одделни личности во групата.
Тема: Моето училиште	**Тема: Животот и работата во училиштето**	**Тема: Училиштето и знаењето**		
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**

Ја познава својата училишна средина.	Знае како е организирано училиштето.	Има сознание дека учењето е важно за личниот развој. Знае дека секој човек успешно учи на различен начин и од повеќе извори.		
Ги знае своите права и обврски како ученик.	Го разбира значењето на зборовите одговорност, праведност; приватност.	Активно учествува во активности за чување на училницата, чување на ентериерот и грижа за училишниот двор и разубавување на училишниот простор.		
Го почитува распоредот на активностите и знае дека правилата се потребни за животот и работата во паралелката. Учествува во донесување и применување на правилата во училницата и училиштето.	Ги знае и почитува правилата за однесување во училиштето. Разликува лично и заедничко. Одговорно се однесува кон своите и заедничките работи во училиштето.	Го применува почитувањето на заедничкиот распоред на активностите во одделението. Учествува во работата и задачите на одделенската заедница и донесувањето одлуки на одделенската заедница.		

Се доживува себе како дел од паралелката. Наведува примери за надминување стереотипи и предрасуди кон другите.	Прифаќа дека е потребно меѓусебно почитување, помагање, соработка со соучениците.	Се однесува со чувство на припадност кон своето училиште. Активно учествува во тимската работа.		
Има елементарни сознанија за работата на вработените во училиштето.	Знае што работат наставниците/ директорот, службите во училиштето.			
Знае како се одбележуваат значајните празници во училиштето (патронен празник).	Активно учествува во прославите.			
Внимателно и безбедно се движи во училиштето.				
	Ги познава празниците поврзани со верската и државната традиција.			
Тема: Мојот дом	**Тема: Односи во семејството**	**Тема: Семејство, домаќинство и општество**		
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**

Ги почитува блиските во семејството и поседува чувство на припадност кон семејството.	Ги знае роднинските врски во потесното и поширокото семејство. Знае дека постојат еднакво вредни различни видови на семејно живеење (семејства со еден родител, дом семејство, институција семејство).	Ја сфаќа улогата и значењето на семејството и познава различни видови на заедничко живеење. Знае дека е потребно работење како услов за егзистенција на семејството.	Има знаења за семејството како заедница (семејство, роднини). Разликува различни видови семејства (потесно и пошироко семејство, дом семејство....). Има основни сознанија за бракот како брачна заедница (брак. љубов, сопружници, сопруг/а).	
Ги знае правилата на однесување во семејството и улогите.	Ги надминува родовите стереотипи за поделбата на обврските во семејството.	Ги надминува родовите стереотипи во врска со занимањата.	Има основни сознанија за семејството низ историјата и денес. Опишува права и должности на родителите, старателите и децата.	
Има основни знаења и вештини за здравјето, односно хигиената.	Активно учествува во одржувањето на личната хигиена и хигиената во домот.			
Ги знае начините на користење на слободното време во семејството.	Активно го користи слободното време.	Умее самостојно да го осмисли своето слободно време.		

Ги набројува семејните прослави и празници, и како тие се одбележуваат. Ги познава и почитува семејните празници на децата од своето опкружување (од различни етнички заедници).	Го познава начинот на одбележувањето на празниците во семејството.			
	Ја знае функцијата на простории те во домот, знае и именува дел од мебелот и апаратите во домот и нивното правилно користење.			
	Воочува и избегнува опасности, знае дека секој треба одговорно да се однесува заради својата безбедност и безбедноста на другите.			
	Разликува елементарни непогоди, знае како да се заштити и го знае телефонскиот број на пожарна, полиција.			

		Разбира што значи сопственост и приватност.	Ја знае разликата помеѓу приватноста и јавноста.	
		Ги знае и именува родбинските врски (родово стебло).		
		Има сознанија за улогата на пријателите и соседите на семејството. Ги почитува правилата на соживот и почитување со соседите и пријателите.		
		Има сознанија за некои детски заболувања, нивното пренесување и заштита од нив.		
			Знае што е дом, домаќинство. Ја разбира улогата и активностите кои ги извршуваат членовите на домаќинството.	

			Познава различни начини на информирање (интернет, дневни весници, радио, телевизија).	
Тема: Местото во кое живеам	**Тема: Моето место**	**Тема: Мојот роден крај**	**Тема: Живеалишта и населби**	**Тема: Нашата татковина Република Македонија**
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Го знае местото во кое живее (село, град).	Има проширени знаења за поважните особености на местото во кое живее (град, село, населба).	Има знаења за својот роден крај и општината во која живее (општина, градоначалник).	Има сознанија за функцијата на живеалиштата на луѓето (стан/куќа/станбена зграда/дом за деца без родители) и знае дека тие треба да се одржуваат. Го разбира значењето на соседите во животот. Знае што се добрососедски односи. Ги знае правилата на соживот и ги почитува соседите и пријателите.	Ги знае карактеристиките на Република Македонија како држава. Може да ги согледува разликите помеѓу Република Македонија и нејзините соседи. Знае кои се правата и должностите на граѓаните во Република Македонија.

Ги знае позначајните објекти во непосредната околина.	Ги препознава и именува позначајните објекти во непосредната околина и се ориентира според нив.	Ја именува општината, ги познава поважните институции во неа и знае дека со секоја општина раководи градоначалник.	Ги препознава и користи институциите во населбата (институции, месна заедница). Има сознанија за намената на јавниот простор и умее соодветно да се однесува на јавно место. Ги препознава основните проблеми во населбата (загаденост, бучава, сооообраќајни проблеми...)	Има сознанија за основните стопански, политички и културни функции на главниот град на Република Македонија. Ги знае најважните државни институции.
Има елементарни знаења за културната различност во местото во кое живее.	Покажува интерес и почит кон традицијата и културното наследство. Има сознанија за културната различност во своето место на живеење.	Има проширени знаења за културните традиции на татковината. Знае за традицијата и културното наследство на својата и другите заедници во родниот крај (фолклор; архитектура).		Го знае значењето на поимите култура и културни потреби. Ја знае функцијата на поважните културни институции (театар, кино, балет, библиотека...). Умее правилно да се однесува при посета на институциите на културата.

Има познавања за стари градби, носии, стари предмети.	Препознава и споредува нови и стари градби.			
Ја именува својата татковина, ги препознава знамето и химната. Негува чувство на припадност и љубов кон	Има чувства на припадност кон својата татковина.	Има патриотски чувства и чувства на припадност кон својата земја. Знае за државните симболи (знаме, химна, пари).		Ги знае симболите на Репуб лика Македонија (знаме, грб, химна).
	Познава позначајни природни убавини во својата татковина.	Има сознанија за природните богатства на својата општина и татковина.		Ги опишува природните карактеристики на Република Македонија.
		Има сознанија за поважните историски случувања во својата татковина (минато; ликови од историјата).		Знае основни карактеристики на одделните периоди од македонското минато. Знае за формирањето на современата македонска држава на крајот на Втората светска војна. Знае дека е формирана суверена Република Македонија во 1991 година.

				Го знае поимот население. Ја знае големината и структурата на населението во Република Македонија и неговите белези.
				Ги познава најважните стопански гранки во Република Македонија. Има сознанија за природните услови и можностите за развој на одделни стопански гранки во Репуб ика Македонија. Знае некои од туристичките центри и локалитети во Република Македонија.

				Има основни сознанија за верските различности и населението во Република Македонија. Има елементарни знаења за религиите во Република Македонија и за начинот на верското организирање.
			Има сознанија за релјефот во населбата и околината. Умее да ги определува страните на светот во населените места (картографско описменување). Може да се ориентира и да ја чита географската карта на својата држава.	Умее да ја одреди местоположбата на нашата татковина на географската карта и на глобусот во регионот и пошироко.
Тема: Сообраќај	**Тема: Сообраќај**	**Тема: Сообраќај**		
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Го знае патот и сообраќајот од домот до училиштето.	Умее правилно и безбедно да се движи.	Има знаења за сообраќајот во околината.		

Ги знае правилата за безбедно одење по тротоар, за преминување преку улица.	Препознава крстосница и да знае како се преминува.	Знае да ја процени ситуацијата во сообраќајот и безбедно да поминува улица. Знае каде се преминува крстосницата (обележана и необележана).		
Познава места каде е дозволено да се игра и како се обележани.		Прави разлика помеѓу безбедна и небезбедна ситуација во сообраќајот.		
Ги знае и опишува сообраќајните средства кои најчесто ги среќава.	Има поголеми знаења за видовите на сообраќајни средства. Воочува сличности и разлики помеѓу различните сообраќајни средства.	Ги познава видовите сообраќај (воден, сувоземен, воздушен), сличностите и разликите меѓу нив. Знае сообраќајни средства за секој вид сообраќај и некои професии (возач, машиновозач, пилот, морнар, капетан).		
Знае која е улогата на светлосната сигнализација на семафорот.	Ги препознава и почитува сообраќајните знаци во сообраќајот во реална ситуација.	Ги знае сообраќајните знаци (пешачки премин; деца на патот; стоп; болница; училиште) и ги почитува.		

Ја разбира улогата на сообраќајниот полицаец во регулирањето на сообраќајот.				
Знае дека е потребно почитување на сообраќајните знаци, пешачки премин, преминување преку улица.				
		Умее правилно и културно да се однесува на улица, на пешачки премин, во возила на јавен сообраќај.		
			Тема: Општина	**Тема: Република Македонија во светот**
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Има сознанија за основните карактеристики на локалната заедница и локалната самоуправа.	Ги познава најзначајните остатоци од материјалното културно наследство на тлото на Република Македонија.

			Има сознанија за организацијата на општините како локални заедници. Ги препознава главните органи и симболите на локалната заедница.	Објаснува дека е потребно да се чува и негува на културното наследство и така се однесува.
			Прифаќа дека треба да биде одговорен кон себе и другите.	Го знае значењето со поимите: иселеник, иселеништво, миграција. Набројува неколку причини за иселување од Република Македонија. Има елементарни сознанија за врските на иселениците со татковината.
			Го знае поимот демократија. Ги прифаќа и почитува различностите меѓу луѓето. Ја сфаќа улогата на	Ги разбира поимите странец и странство. Набројува дел од причините за престој на странците во нашата држава.

			Знае некои стопански и нестопански дејности во локалната заедница. Го знае значењето на комуналните дејности во локалната заедница.	Ги знае најважните институции на ЕУ.
			Ја сфаќа улогата на институциите на културата во животот на локалната заедница. Познава културни институции (домови на културата, кина, театри, КУД, верски објекти).	Може да води разговор за да се запознава со основните проблеми во светот (глобален свет, екологија, енергија).
			Ги негува традициите во локалната заедница.	Има елементарни знаења за учеството на Република Македонија во разрешувањето на проблемите во светот.

			Ги препознава најзначајните јавни прашања и проблеми во општината. Има сознанија за начините на поставување и решавање на јавните прашања. Прифаќа дека е потребна одговорност кон јавните	

Физичко и здравствено образование

Тема: Запознај се				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Ги зне движењата на своето тело.				
Ги покажува моторичките можности на рацете и нозете.				

Ја знае својата висина и тежина.				
Дугарски се однесува, им помага на другарчињата во откривање на моторичките способности.				
Покажува движења што може да направи со своето тело.				
Помага, соработува и изразува позитивни емоции во одделението и групата.				
Тема: Вежби за организирано поставување и движење				
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Покажува како моторичко координирано се движи просторот.	Умее да се постави и да се движи во колона по еден и двајца во одење и трчање.	Умее да се постави и да се движи.		
Покажува насочено и контролирано движење во просторот.	Координирано и насоченото се движи во просторот.	Покажува локомоторната способност за движење		

		во сите правци.		
Се вклучува во тимска работа.	Умее да одржува растојание во колона и редица.	Поседува вештините за координирано и симетрично поставување во колона, редица и во движење.		
Им помага на другарчињата за остварување на задачите.	Искажува позитивни емоционални доживувања при моторички активности.	Има перцептивнии просторните способности потребни за движењето во колона и редица.		
Има развиено естетско чувство при поставувањето.	Ги доживува физичките активности како пријатни активности.	Изразува позитивни емоционални доживувања при моторни активности.		
Се групира во помали групи.				
Помага, соработува и изразува позитивни емоции во одделението и групата.				
Тема: Вежби за оформување на телото и движењата			**Тема: Вежби и игри за правилен физички развој и подготовка**	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Изведува координирано и правилно движења со рацете, нозете и другите	Изведува вежби со рацете, трупот и нозете (правилно и	Изведува вежби со вратот, главата, рацете, трупот и нозете	Изведува вежби и игри за правилен моторички развој.	Користи адекватни комлекси вежби и игри за развивање.

делови на телото.	координирано).	(правилно и координирано).		
Изведува вежби за симетричен развој а телото.	Правилно изведува вежби за јакнење, лабавење и истегнување.	Изведува вежби за јакнење, лабавење и истегнување	Правилно изведува на вежбите за локомоторниот апарат.	Покажува дека ја одржува и подобрува основната физичка подготовка.
Изведува вежби за јакнење на моторичките елементи на локомоторниот апарат.	Естетски ги изведува движењата.	Естетски ги изведува движењата.	Изведува вежби за обликување на телото.	Правилно го држи телото.
Умее правилно да изведува вежби за истегнување и лабавење на мускулатурата.	Изведува вежби сообразено со определен ритам и темпо.	Изведува вежби сообразено со определен ритам и темпо.	Умее правилно да го држи телото	Се поставува правилно, симетрично и благовремено на часовите.
Правилно се поставува и зазема адекватна положба за непречено изведување на вежбите (естетско воспитување).	Ги изведува правилно вежбите во седење, полулежење и лежење на стомак и грб.	Правилно ги изведува вежбите во седење, полулежење и лежење на стомак и грб.	Правилно се поставува во организациони форми.	Покажува вештини за координација на движењата на локомоторниот апарат и координацијата во просторот.
Покажува способност во состав на групата за симетрично и адекватно поставување во простор.				Ги има развиено психофизичките вештини: брзина, рамнотежа, еластичност, експлозивност.

Правилно ги изведува вежбите во седење, полулежење и лежење на стомак и грб.			Покажува сила, координација на движењата, координација во просторот.	
			Покажува дека има развиена општа локомоторна способност во просторот.	
			Умее да соработува.	
Тема: Основи на атлетиката			**Тема: Атлетика**	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Развиени се подвижните способности на локомоторниот апарат за правилна изведба на движењата.	Умее правилно да оди и трча	Ги знае техниките на одење, трчање и скокање	Покажува дека ги има совладан елементите од основите на атлетиката: правилно трчање со промени на темпото и правецот, надвлекување, штафетно трчање, совладува правилна изведба на скокања, фрлања, учество во игри.	Умее правилно да трча со правилно движење на рацете и нозете.
Покажува дека ги има усовршено природните форми на движења.	Изведува вежби со големите мускулни групи на рамениот	Развиени се големите мускулни групи на рацете, трупот,	Развиени се големите мускулни групи на рацете, трупот,	Умее да изведе штафетно трчање.

	појас, рацете, трупот и на карлицата и нозете.	карлицата и нозете.	карлицата и нозете	
Има развиено психомоторни и скелетната мускулатура поврзана со основите на атлетските документи.	Има чувството за темпо при движење.	Има чувство за ритам: бавен, среден и брз (во одење и трчање).	Развиени се психомоторните способности и подвижноста на локомоторниот апарат.	Способен/а е за брза и навремена реакција.
Покажува дека е зајакнат скокалниот зглоб, мускулите на нозете и на карлицата и агилноста.	Ги има развиено способностите на вестибуларниот апарат, одржува рамнотежа при движењето во саканиот правец.	Развиена е општата подвижност на локомоторниот апарат и координирано се движи.	Има усвоено термини од областа на атлетиката.	Ги има развиено големите мускулни групи на рацете, трупот, карлицата и нозете.
Прецизно фрла.	Има развиена способност за општа подвижност на локомоторниот апарат и координирано се движи во просторот.	Ја користи техниката на отскокнување и доскокнување (од место и со затрчување.	Учествува во игра со елементи од атлетиката.	Ги има развиено психомоторните способности и подвижноста на локомоторниот апарат.
Искажува позитивни емоции и однесување во дружење и групна реализација на задачи во игра.	Ја користи техниката на отскокнување и доскокнување (со залет, односно со затрчување).	Ги има совладано техниките на фрлање и фаќање и прецизноста		Умее да ги примени техниките: скокање „ножици“ и „згрчна“ техника.
	Ги знае техниките на правилно фрлање и	Умее да изведува движења по		Учествува во игри со елементи на атлетика.

	фаќање.	надолжната оска на своето тело и ја увежбува рамнотежата на телото.		
	Има развиена координација на локомоторниот апарат при фрлање и фаќање на топчиња.			
	Умее да ја развива прецизност.			
Тема: Основи на гимнастиката			**Тема: Гимнастика и ритмика**	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Се движи со целото свое тело во просторот.	Умее правилно да лази и да се тркала околу надолжната оска на лева и десна страна.	Умее вешто да ползи и да се тркала околу надолжната осовина на лева и десна страна.	Умее да увежбува и совладува нови гимнастички и ритмички елементи за развивање на способноста на локомоторниот апарат и координација во просторот, како и чувството за управување со телото во просторот.	Ги има совладано координацијата и вештините за движење на телото во просторот, гимнастичките и ритмичките елементи и комбинации на партер, на справите и во изведувањето на комплексите вежби.
Умее да вежба за јакнење на големите	Покажува координација на движењето на	Има развиена координација во	Умее да увежбува движења на партер во	Се движи во склад со ритамот и музиката.

мускулни групи на трупот.	партер во различни положби на телото.	просторот и чувството за движење на партер. во различни положби на телото	различни положби на телото; движења на телото во целина во просторот и да ја развива координацијата.	
Прави вежби за естетско и елегантно држење на телото и делови од него.	Умее да се движи со завртувања	Правилно се движи со завртување.	Изведува вежби за воведување во ритмиката.	Покажува дека е развиена силата и подвижноста на големите мускулни групи.
Има елементарни знаења ва да го одржува здравјето и компактноста на локомоторниот апарат.	Ја има совладано техниката на правилно дигање и носење.	Ја има увежбано техниката на правилно дигање и носење.	Умее да ги користи гимнастичките справи и основите на ритмиката.	Применува естетско и елегантно држење на телото и делови од него.
Се движи во одреден правец.	Умее да ја вежба техниката за заедничко носење на предмети.	Ја користи техниката на заедничко носење на предмети.	Правилно се движи со завртување.	Применува термини од гимнастиката и ритмиката.
Изведува вежби за развивање рамнотежата, перцептивните и вестибуларните способности.	Умее да изведува вежби за развивање силата и подвижноста на големите мускулни групи.	Покажува дека е развиена силата и подвижноста на големите мускулни групи.		
	Изведува вежби за	Покажува дека умее	Естетски и елегантно го	

	воведување во естетско и елегантно држење на телото и делови од него.	естетски и елегантно да го држи телото и неговите делови.	држи телото и неговите делови.	
Тема: Игри			**Тема: Основи на танците**	**Тема: Танци**
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
Учествува во игри.	Учествува во игри.	Ја знае функцијата на правилата на игрите.	Изведува вежби за усогласување на психомоторните вештини со ритамот на музиката.	Умее да игра танци од народното и модерното творештво
Ги почитува правилата на игрите	Ги знае и ги почитува правилата на игрите.		Умее да игра во склад на ритамот на музиката.	Учествува во групна изведба.
При игри покажува елементи на снаодливост, одговорност, издржливост, правилна и навремена реакција итн.	Умее да изведува вежби за психомоторните вештини: брзина, снаодливост, издржливост, правилна и навремена реакција, еластичност и др.	Покажува психомоторни вештини: брзина, снаодливост, издржливост, правилна и навремена реакција, еластичност и др.	Умее да го одржува телото и однесувањето сообразено со колективното движење.	Умее да го одржува телото и однесувањето сообразено со групното движење.
Почитува правила на игра, помага, соработува, комуницира и ги реализира поставените задачи.	Помага, комуницира и дисциплинирано реализира поставени задачи.	Помага, соработува, комуницира и дисциплинирано реализира поставени задачи.	Се движи и игра во просторот.	Има развиени способности за движење и игра во просторот.
Искажува емоции во натпреварите, дава	Покажува способност за контролирано	Има развиена способност за		

поддршката на својата екипа – навивање	однесување и искажување на емоциите во натпреварите, култура во поддршката на својата екипа – навивање.	контролирано однесување и искажување на емоциите во натпреварите и како учесник-натпреварувач и како навивач.		
Усогласува ритам со моторика.		Игра во сообразност на ритамот на музиката.		
			Тема: Основи на спотски игри - кошарка	
			Изведува вежби за совладување на елементите од кошарката.	Покажува дека ги има увежбано и совладано елементите од кошарката.
			Покажува вежби за развивање подвижноста на локомоторниот апарат со топка.	Покажува дека ја има увежбано подвижноста на локомоторниот апарат со топка (осетливост, координација).
			Тема: Одбојка	
			Знае кои се елементите од основите на одбојката.	Покажува дека ги има совладано елементите од основите на одбојката.
			Покажува дека соработува, знае што се	Соработува, манифестира елементи на колективниот и спортскиот дух.

			колективен и спортски дух.	
			Игра со топка.	Ги покажува способностите за игра со топка.
			Тема:Ракомет	
			Знае кои се основните елементи од ракометот: техника на ракометно фрлање – додавање и примање – фаќање на топката.	Покаува дека ги има совладано основните елементи од ракометот: техника на ракометно фрлање – додавање и примање – фаќање на топката.
			Знае што е ракометен шут во гол.	Изведува ракометен шут во гол.
			Тема: Фудбал	
			Знае што сеелементи од фудбалот.	Покажува дека ги има совладано елементите од фудбалот.
			Има сознанија за улогата на моториката поврзана со елементите со топка, слободно водење и движење со топка.	Знае која е улогата на моториката поврзана со елементите со топка, изведува слободно водење и движење со топка.
			Ја знае техниката на додавање на топката и шутирање во гол.	Ја применува техниката на додавање на топката и шутирање во гол.

<u>Творештво</u>

			Тема: Говорно творештво	Тема: Говорно творештво
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Може да предлага идеии да учествува во планирањето и донесување то на годишниот план за творештво на својата паралелка. Покажува способност за драмско читање на текст. Учествува во драматизирање на краток текст.	Може да предлага идеи и да учествува во планирањето и донесувањето на годишниот план за творештво на својата паралелка. Умее да собира неколку видови народни творби и на свој начин да го претставува народното творештво.
			Умее да опишу ва личност, предмет, слика.	Самостојно составува нов текст инспириран од понудена слика. Може да состави необични прашања за омилената личност.
			Составува пригоден текст за честитка.	Составува свој текст за честитка, покана, постер, плакат, благодарница и ги претставува пред другите.

			Може да твори според водена дискусија. Умее да собира неколку видови народни творби и да ги напише во посебна книга.	
			Може да напише (прошири) текст според сопст вена замисла. Сопствените чувства и размислувања ги преточува во текст.	Пишува текст според сопствена замисла и го претставува пред другите. Сопстввените чувства и размислувања самостојно ги преточува во текст.
			Со внимание може да следи игран филм за деца и театарска претстава. При следење на театарска претстава ја воочува сцената, предметите на сцената, костумите, звуците, музиката. Може да состави нов текст инспириран од филм или театарска претстава.	Учествува во драматизирање на краток текст. Може да составува кратки текстови за драматизации.
			Умее да напише текст по сопствен избор на тема за која сака да пишува за училишниот весник или некое детско списание.	Учествува во создавање на училишно списание.
			Умее да напише стихувана творба.	Учествува во заедничко, групно создавање книга применувајќи ги веќе стекнатите знаења. Знае што е алманах и неговото значење како вид книга за зачувување на спомените. Учествува во создавање алманах.

				Умее да осмисли и создаде краток стрип.
			Тема: Музичко творештво	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Може импровизирано да пее.	Може да ја изрази својата музичка мисла преку пеење или свирење на некој инструмент кој го познава, согласно своите можности и способности.
			Може да избере музички творби за сопствените драматизации и претстави.	Умее да направи аматерски тонски запис на сопствената музичка мисла.
			Ги истражува звучните својства на различни материјали и може да создаде мелодија на одредена тема.	Учествува во во заедничко музицирање.
			Тема:Музика и движење	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Умее да ги усовршува веќе совладаните елементи при создавање на своја едноставна кореографија.	Ги поврзува елементите во склад со ритамот. Ги усовршува основните чекори и начини на движења и ги модифицира, согласно своите можности.
				Има сознанија за патот на творење на музичко сценско дело. Изведува ритмички и грациозни движења усогласени со различни видови на музика.
				Учествува во танцови драматизации.

			Тема: Ликовно творештво	
Прво одделение	**Второ одделение**	**Трето одделение**	**Четврто одделение**	**Петто одделение**
			Умее да го користи цртачкиот материјал за да нацрта нешто според своја замисла.	Вешто да ги применува цртачките техники по сопствен избор, при реализација на своите замисли.
			Умее да применува сликарска техника по свој избор при реализација на својата замисла.	Вешто да ги применува сликарските техники по сопствен избор при реализација на својата замисла.
			Истражува и открива својства на нестандардни ликовни ма теријали за цртање и сликање и тие знаења ги користи при сопственото ликовно изразување.	Ликовно се изразува преку цртање и сликање со нестандардни ликовни материјали.
			Истражува и открива својства на различни материјали што можат да се преобликуваат во разни форми. Умее на различни начини да претставува тродимензионален простор во соодветен сооднос.	Знаењата за својствата на различни материјали ги користи за нив да ги преобликува во разни форми. Осмислува различни начини да претставува тродимензионален простор во соодветен сооднос и својата замисла ја реализира.
			Умее да користи техники на применетата уметност во работата со различ ни материјали и изработува различни предмети што имаат и естетски квалитети.	Знаењата за елементите и техниките на применетата уметност ги применува за да изработува, по своја замисла, различни предмети што имаат и ес тетски квалитети.

Дидактички препораки

Прилагодената наставна програма за за учениците од прво до петто одделение во основното образование е наменета за образование на децата кои не биле вклучени во настава, а се со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование.

Појдовна основа за изработка на Прилагодената наставна програма за за учениците од прво до петто одделение се редовните наставни програми за наставните предмети по: *македонски јазик, математика, природни науки, општество, ликовно образование, музичко образование, физичко и здравствено образование, техничко образование, работа со комјутер и основи на програмирање, англиски јазик и творештво (изборен предмет).* Изработена е по развојни периоди и одделенија, во кои се дадени очекуваните резултати структурирани по теми/програмски подрачја.

Зависно од покажаните резултати при проверката на знаењата ученикот/ученичката се запишува во едно од петте одделенија, а наставникот ја реализира Прилагодената наставна програма за конкретнтото одделение со конкретниот/а ученик/ученичка. Тој изработува индивидуализирана програма за работа, затоа што секој/а ученик/ученичка е на различна хронолошка возраст, има помалку или повеќе (или воопшто нема) посетувано училиште, има различни знаења стекнати во комуникација со возрасни лица и други деца, различни интереси, можности и способности и различно животно искуство. На крајот на учебната година треба да бидат постигнати очекуваните резултати во наставните предмети од Прилагодената наставна програма за конкретнтото одделение од страна на ученикот/ученичката.

Неопходно е рационално да се планираат активностите на овие ученици во рамките на секоја наставна тема/програмско подрачје со флексибилна организација на часовите и поттикнување на индивидуалните активности на учениците со надмината возраст. Добро е при планирањето на часовите наставникот да го/ја вклучува и ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование, за да може максимално да се искористат претходните знаења, животните искуства, интересите, стилот на учење на ученикот/ученичката, а со тоа, од друга страна, ученикот/ученичката ќе има поголема внатрешна мотивација за учење.

При планирањето на наставата се почитува принципот на актуелизација во наставата, се користат актуелните настани и ситуации во паралелката (на пр. различни случки во паралелката што ќе бидат повод за разговор, изнесување мислење и нудење на правично решение и сл.), а повод за разговор, дебата може да биде искуството на ученииникот/ученичката надвор од училиштето. Преку систематизирање, дополнување и реструктурирање на искуствените знаења на учениците и нивното доведување во врска со научните сознанија, знаењата се надградуваат, проверуваат и применуваат.

Најефикасни методи на учење за реализација на прилагодената наставната програма по *македонски јазик* се оние методи кои учениците ги ставаат во адекватна активна позиција во процесот на стекнување на знаења и вештини, што значи дека секој ученик/ученичка треба да се опушти и активно да учествува во говорните вежби, игрите, вежбите за артикулација и дискриминација на гласовите (за прво одделение). Исто така, неопходна е активната улога на ученикот/ученичката во активностите за: усвојување на печатните и ракописните кирилски букви, правилно читање и пишување, читање со разбирање (што е од исклучителна важност за постигнување на резултатите од учење во сите наставни предмети), читање и пишување текст со печатни и ракописни латински букви, самостојно искажување на своите мисли, доживувања, чувства и факти, структурирано усно и писмено изразување, усвојување поими и правила од граматиката, правоговорот и правописот на македонскиот стандарден јазик, збогатување на речникот, говорно творештво, следење информации од различни медиуми и пренесување кратки информации од нив, оспособување за основна анализа на прозно и поетско дело; пишување текст на зададени теми; основни поими од областа на театарската и филмската уметност, развивање на чувство за припадност кон својата и почит кон другите кутури, и сл. Нагласуваме дека наставникот треба да ги поврзува содржините од предвидените програмски подрачја (на пр. содржините од подрачјето Јазик може да се поврзат со содржини од подрачјата Литература, Изразување и творење и Медиумска култура).

Во наставата по *математика* учениците со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование стекнуваат математички знаења и вештини неопходни за разбирање на законитостите во природата и општеството што ќе ги применуваат во секојдневниот живот и практика, го формираат и развиваат научниот поглед на светот, го развиваат логичкото мислење, апстрактното мислење и математичката интуиција, а од друга страна, се развиваат позитивните особини на личноста како што се: упорност, систематичност, точност, одговорност, смисла за самостојна работа, критичност и др. Наставникот, за да овозможи ефикасно учење на прилагодената наставна програма по *математика*, треба особено да обрне внимание на следново: математичките содржини на самиот почеток се апстрактни, па затоа тој треба добро методички да ги преработи и постојано да ги поврзува со реалноста, за да ги доближи на учениците; математичките содржини меѓусебно се тесно поврзани, така што нецелосното разбирање на еден дел од содржините доведува до неразбирање на сите содржини што на нив се надградуваат; се става особен акцент на учењето преку примена во проблемски ситуации, комуникацијата, развивање на мисловните процеси, наместо да се преоптоварува помнењето на учениците/ученичкатате со голем број на факти и задачи треба да се буди и активира неговото/нејзиното мислење; програмските содржини од *математиката* наставникот треба тесно да ги поврзуваат со животот и на ученикот/ученичката да им дава интересни и задачи што се предизвик за него/неа. Во интерактивната настава/учењето за реализација на прилагодената наставна програма по *математика* централно место зазема активноста на ученикот/ученичката, а улогата на наставникот е да го насочи, поттикне и научи како да учи. Зад секоја активност на ученикот/ученичката неопходна е повратната информација од страна на наставникот, односно, оценка на правилната работа и резултатот до кој дошол/а, затоа што тоа е докажана психолошка потреба на секој поединец. Интеракцијата подразбира активен однос и помеѓу учениците. Учениците учат

поефикасно кога им помагаат на другите, а повеќе напредуваат кон самостојно учење кога примаат минимална помош од другите. При разменувањето на своите идеи тие вербално комуницираат, ги разменуваат искуствата, се потсетуваат на усвоените концепти додека го согледуваат проблемот.

Прилагодената наставна програма по *природни науки* има четири содржински области: научно истражување, биологија, хемија и физика. Научното истражување опфаќа разгледување на идеи, процена на докази, планирање на истражувачка работа и евидентирање и анализа на податоци. Научното истражување ги зајакнува биологијата, хемијата и физиката, кои, пак, се фокусирани на развивање самодоверба и интерес за стекнување научно знаење. На тој начин ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование усвојува знаења и вештини неопходни за разбирање на законитостите во природата и свеста за околината, делумно за историјата на природните науки, а, исто така, кај него/неа се формира и развива научниот поглед на светот, логичкото и апстрактното мислење, упорноста, систематичноста, точноста, одговорноста, критичноста и др. За реализација на Прилагодената наставна програма по *природни наук*и наставникот треба постојано да организира и спроведува истражувачки активности за да ученикот/ученичката активно се воведува во научното истражување, да не го/ја оптоварува со напамет научени факти, туку да му/ѝ овозможи искуствено да стекнува квалитетни знаења, што во погорните одделенија ќе ги проширува и продлабочува. На ученикот/ученичката треба да биде овозможено секогаш кога е можно непосредно да манипулира со растенија, инсекти од непосредната околина (или нивни модели), семиња, материјали, карпи, магнети, извори на звуци и сл., за да ги воочува нивниот изглед и карактеристиките, да споредува, наоѓа сличности и разлики, да групира итн. Наставникот ќе ги користи претходно усвоените знаења и искуства на ученикот/ученичката стекнати во различни животни ситуации (со оглед на нивната возраст) и ќе ги поврзува со поставените цели на часовите. Исто така, наставникот треба да користи различни наставни средства (фотографии, дигитални содржини, модели на човечко тело и др.) за ученикот/ученичката ефктивно и ефикасно да ги постигне резултатите од учење.

За ефикасна реализација на Прилагодената наставна програма по *општество* наставникот започнува со организираните активности што му овозможуваат на ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование најпрвин да се спознава себе си, да ја истакнува својата индивидуалност и своите силни страни, затоа што за овие ученици е многу важно поттикнувањето и развивањето на самодовербата. Секако, наставникот организира и активности за ученикот/ученичката да ги запознае соучениците, да ги прифаќа и почитува различностите и правата на другите соученици, да учи како да живее заедно со другите, да бара и да нуди помош на другите, да соработува со нив и да се чувствува прифатен/а, дека припаѓа на паралелката и на своето училиште. Учествувајќи во дидактичките игри и со користење на разновидни средства и материјали, учениникот/ученичката искуствено доаѓа до сознанија и ја запознава општествената средина. Започнува со изучување на непосредното опкружување, простор најблизок за учениците (домот), а потоа тој постепено се проширува во различни форми на заеднички живот (училиштето, најблиската непосредна средина, општината, државата).

Примената на наученото го поддржува натамошниот развој на на ученикот/ученичката, придонесува за создавање на неговиот/нејзиниот одговорен однос кон себеси и светот што го/ја опкружува и му/ѝ овозможува успешна интеграција во современите токови на животот.

За успешна реализација на Прилагодената наставна програма по *физичко и здравствено образование* наставникот, на самиот почеток, за ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование треба да направи снимање на психофизичкиот статус, за да може да изработи индивидуализирана програма согласно неговите/нејзините моторички способности, здравствената состојба, интересот за одредени спортски активности и сл. Секогаш кога е можно, овие часови треба да се реализираат на отворено. Секој/а ученик/ученичка треба да се поттикнува да постигне најмногу што може,а не да се следи однапред дали е остигнат утврдениот стандард. Наставникот треба посебно внимание да посвети на вклучување на секој ученик/ученичка во групните спортски активности. Мотивирањето на ученикот/ученичката треба да се прави на афирмативен начин, при што се вреднуваат поединечните постигања на секој/а од нив, како нејзин/негов личен рекорд.

Во рамките на Прилагодената наставна програма по *ликовно образование* ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование се стекнува со знаења, вештини и ставови за цртање, сликање, печатење, графика, моделирање, дизајн и визуелни комуникации, како и за ликовните истражувачки активности. Соодветно на претходните знаења и вештини, како и интересот на ученикот/ученичката наставникот изработува индивидуализирана програма. Најефикасни методи на учење во наставата по *ликовно образование* се оние кои ученикот/ученичката го/ја става во адекватна активна позиција во процесот на стекнување на знаења и вештини. Тоа значи дека секој ученик/ученичка треба да се опушти и активно да учествува, пред сè, во запознавање на средствата и материјалите за цртање, сликање, печатење, моделирање и обликување и нивното правилно користење. Потоа, користејќи ги своите знаења, учениците ќе можат креативно да се изразуваат на различни теми. Ликовните творби на ученикот/ученичката што ги изразуваат највисоките лични достигнувања, а изработени преку различни ликовни техники, наставникот треба да ги изложува во делот од училницата наменет за тоа, како и во холовите и заедничкиот простор по повод некоја прослава во основното училиште.

Прилагодената наставна програма по *музичко образование* ги има следниве теми: изведбени активности, слушање музика, музичка писменост, и народно музичко творештво. Како за останатите, така и за успешна реализација на оваа Прилагодена наставна програма, наставникот најпрвин изработува индивидуализирана програма за ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование согласно неговите/нејзините знаења, стекнати вештини, можности, спсобоности и интереси за музиката. Ученикот/ученичката треба активно да учествува во сите планирани активности за пеење, свирење на ДМИ, изведба на танц, народни ора, музички игри и драматизации, слушање на различни музички дела, како и во активности за стекнување на основите на музичката писменост. Доколку ученикот/ученичката има претходно стекнати знаења и вештини и интерес за некоја област во доменот на

музиката, треба да соработува и им помага на соучениците, а наставникот да го/ѝ вклучува во музички точки по повод некоја прослава во основното училиште, во училишниот хор или оркестар.

За успешна реализација на Прилагодената наставна програма по *Работа со комјутер и основи на програмирањето* наставникот, на самиот почеток, треба да ги согледа претходните знења и вештини за ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование, за да може да изработи индивидуализирана програма. Неопходно е основното училиште да обезбеди компјутер/лаптоп за да може ученикот/ученичката активно постапно информатички да се описменува. Наставникот најпрвин постапно го запознава ученикот/ученичката со компјутерот, неговите делови и можности за работа, го/ја оспособува за основно работење со графика и текст, за користење на Интернетот, а потоа го/ја воведува во поимите за алгоритам и програма, за да се овозможи алгоритамско размислување преку игра и оспособување за почетни чекори во програмирањето. Стекнатите вештини ученикот/ученичката дополнително ќе ги развива и применува и на другите часови од другите наставни програми. На ученикот/ученичката наставникот не нуди секогаш конкретни и готови решенија, туку го/ја поттикнува слободно да се изразува, почитувајќи ги неговите/нејзините индивидуални способности, можности и интереси.

Реализацијата на Прилагодената наставна програма по *техничко образование* овозможува ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование да: се оспособува за примена на основните техничко технолошки знаења, умеења и навики во учењето, работата и секојдневниот живот, ги проширува сознанијата за патот од идеја до реализација, развива интерес и способност за техничко творештво (составување на модели и макети од готови елементи по сопствена идеја), ги проширува и открива сознанијата за својствата на материјалите, се оспособува за набљудување, опишување и споредување на предмети и појави во техниката и технологијата, ги проширува знаењата и умеењата за безбедно движење во сообраќајот и развива култура на однесување во сообраќајот. Наставникот најпрвин изработува индивидуализирана програма за ученикот/ученичката врз основа на согледувањата за неговите/нејзините знаења, стекнати вештини, можности, способности и интереси за техниката и технологијата, за да може да ги планира конкретните цели и резултатите од учење. Ученикот/ученичката секогаш треба да биде во активна позиција во процесот на стекнување на знаења и вештини. Дел од планираните цели наставникот може да реализира во интеграција со ликовно образование, математика, природни науки и општество. Доколку ученикот/ученичката има претходно стекнати знаења и вештини, треба да му/ѝ се овозможи да соработува и им помага на соучениците. Наставникот најдобрите творби на ученикот/ученичката (скица, технички цртеж, макета и сл.) ќе ги изложува во делот од училницата наменет за тоа, како и во холовите и заедничкиот простор на училиштето.

Ефикасната реализација на Прилагодената наставна програма, особено за формирањето на поимите од страна на учениците, многу зависи од примената на интегрираниот приод, максималното почитување на холистичкиот приод при реализација на наставните часови за еден

наставен ден. Тоа значи дека при планирањето на часовите за конкретен наставен предмети максимално се користат можностите за интегрирано поврзување со програмските содржини од другите наставни предмети.

Во секојдневната работа наставникот креира интересни активности преку различни ситуации преку кои учениците стекнуваат знаења, развиваат способности и вештини и усвојуваат ставови. Често треба да се организираат активности за решавање проблемски ситуации коишто доведуваат до когнитивен конфликт и го поддржуваат развојот на мисловните процеси кај ученикот/ученичката. Исто така, треба да се овозможува учество на учениникот/ученичката во различни социјални активности за заедничко решавање на задачи.

Наставникот при изборот на методите и дидактичките постапки е потполно самостоен,особено што најдобро го/ја познава ученикот/ученичката со надмината возраст кој/а е вклучен/а во наставата. Исто така, поаѓајќи од целите на учењето, секогаш кога е можно, во процесот на учењето треба да се овозможи на ученикот/ученичката со надмината возраст да прави избор на различни активности и содржини согласно со сопствените интереси. Најчесто користени методи на учење во наставата по *општество* треба да се оние методи кои учениците ги ставаат во адекватна активна позиција во процесот на стекнување на знаења. Потребно е наставникот да креира ситуации на учење во кои ќе дојдат до израз различните начини на учење, користење на различни средства, материјали и извори на учење.

Во однос на организационите форми на работа најчесто ќе се применува индивидуалната работа, но понекогаш, зависно од целите на активностите, ќе се организира работа во парови и работа во мали групи (разговори, играње на улоги и сл). Понекогаш во работилниците во помали групи ќе дојде до израз претходното искуство и знаења на учениците со надмината возраст, такашто од нив ќе можат нешто да научат помладите соученици (на пр. за некои стопански и нестопански дејности во локалната заедница, традицијата и културното наследство на својата и другите заедници во родниот крај, иселеништво, миграција и сл.).

Поставените цели ќе се реализираат најчесто во наставниот процес во училиштето, а би можело и да се организираат излети и набљудувања во непосредната околина, особено ако треба да се набљудуваат различни институции во околината, релјеф, растенија, живорни во непосредната околина и сл.

За ефикасна и ефективна реализација на Прилагодената наставна програма неопходно е користење на учебници, дидактички средства и материјали, слики, апликации, фотографии, образовни софтвери, модели, макети, енциклопедии, манипулативи за постигнување на резултатите од математиката, алатки за истражувачки активности, списанија, географска и релјефна карта на нашата држава и др.

Во текот на наставата наставникот редовно ги следи и вреднува постигањата ученикот/ученичката со надмината возрасна граница за вклучување во соодветното одделение на основно образование, прибира показатели за нивните активности, мотивираноста за учење,

соработката со другите и сл. (формативно оценување). Оваа компонента е составен дел на планирањето на наставникот за наставата и учењето, врз основа на претходните знаења и искуства на ученикот/ученичката-дијагностичко оценување. Наставникот секојдневно го/ја набљудува ученикот/ученичката, разговара со него/неа, го следи развојот на самодовербата, интересите, активностите, соработката и почитувањето на соучениците и другите вработени во училиштето, при што користи листа за набљудување, евидентни и чек листи, анегдотски белешки, студии на случај; изработки (поединечни, групни), а за учениците запишани во четврто или петто одделение-контролни работи,тестови на знаења; примена на листи за аналитичко оценување на истражувачки активности (планирање на работата, способности за истражување, способности за прибирање и обработка на податоци и др.).Во текот на учебната година наставникот ја внесува микросумативната описна оценка на ученикот/ученичката, а на крајот на учебната година сумативната завршна оценка (описна за прво до трето одделение и бројчана годишна оценка за учениците од четврто и петто одделение) како автентичен запис за постигањата на секој/а ученик/ученичка.

Институција/ носител на програмата	**Биро за развој на образованието (БРО)**
Потпис и датум на донесување на наставната Програма	бр. 12 – 15308/2 **31.12.2020 година** МИНИСТЕР ЗА ОБРАЗОВАНИЕ И НАУКА _____________________ **Мила Царовска**
Датум на ревизија	